

*„Egyetemünk kötelessége az őt fenntartó társadalommal szemben, hogy a szellemi teljesítményt objektíven mérlegelje, a tehetséget fölismerje, fejlessze, tegye elégedetté azzal, hogy az alkotáshoz teret és kritikát biztosít - és tegye önmaga eredményeivel szemben elégedetlenné; serkentse új munkára, új utak keresésére.”
Dr. Eörsi Gyula¹*

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tehetséggondozási koncepció

¹ Részlet dr. Eörsi Gyula rektornak az ELTE 1984. szeptember 3-án tartott tanévnyitó közgyűlésén tartott beszédéből

Tartalomjegyzék

I. A Konceptió célja	3
II. A külső feltételek.....	3
A felsőoktatási „békeévek”.....	3
III. A tehetséggondozás rendszere	5
Az ELTE tehetséggondozási koncepciójának elvei.....	5
A tehetséggondozás intézményei.....	5
1. A középiskolák és az egyetem kapcsolatai; a gyakorló iskolák	5
2. Diákkörök	6
3. Szakkollégiumok.....	7
4. Egyéni tehetséggondozási formák (demonstrátorok, egyéni tanulmányi rend– tutori rendszer, honorácior képzés).....	8
5. Doktori iskolák.....	9
6. Mentorrendszer	9
A tehetséggondozás működése.....	10
1. A közösségi tehetséggondozás elsődlegessége.....	10
2. Rendszerszerűség, hálózati szemlélet.....	10
3. Egymásra épülő szintek.....	10
A tehetségek felfedezése a középiskolákban.....	10
BA/BSc szintű képzés	11
Mesterképzés	11
Doktori képzés.....	12
Tehetségkövetés.....	12
4. A tehetséggondozással személyi feltételei – a „tehetséges oktató”.....	12
5. Külső kapcsolatok.....	13
IV. ELTE, mint a tanárképzésben folyó tehetséggondozás és -fejlesztés központja.....	13
A tehetséggondozás oktatása	13
Jövőbeli kívánatos helyzet	14
A jövőbeli állapot eléréséhez szükséges feltételek, módszerek	14
V. A tehetséggondozási koncepció megvalósítását biztosító erőforrások	15
Belső források	15
Külső források.....	15
VI. EHÖK szerepe	16
VII. A tehetséggondozás egyetemi koordinációja	16
1. sz. melléklet.....	17
A tehetséggondozás szabályozása	17
2. sz. melléklet.....	19
A hallgatói és oktatói létszámok változása.....	19
3. sz. melléklet.....	20
Tudományos diákköri eredmények.....	20
4. sz. melléklet.....	21
A szakkollégiumok programjai	21
A Bibó István Szakkollégium távlati elképzelései	21
és a tehetséggondozás irányai kapcsán felmerülő kérdések.....	21
Bolyai Kollégium.....	25
Eötvös József Collegium	26
Társadalomtudományi Szakkollégium	29
Illyés Sándor Szakkollégium.....	31
5. sz. melléklet.....	33
A PhD képzésben résztvevő hallgatók karonként.....	33

I. A Konceptió célja

Az ELTE, hagyományaiból is következően és a XXI. századi közép-kelet európai felsőoktatás egyik meghatározó intézményeként, kiemelten érzi felelősségét a magyar tehetségek gondozásában. E felelőség jegyében fogalmazza meg az egyetem intézményfejlesztési terve az oktatás körében az egyik fő célkitűzésként, hogy „*növekedjen a tehetséggondozás hatékonysága, érje el a hallgatóság minden szegmensét, e munkát korszerű infrastruktúra és menedzsment segítse*”.

A tehetséggondozási koncepció e cél megvalósításának egyetemen belüli elvi kereteit vázolja fel, hogy azután ezen elvi kereteket hosszú, közép- és rövid távú konkrét cselekvési programokra lehessen fordítani az egyetemi munka operatív szintjein. A koncepció számba veszi a tehetséggondozás feltételeit, elveit, intézményeit és a megvalósításhoz szükséges forrásokat, és ezek alapján határoz meg az egyetem, a karok és a tehetséggondozás sajátos szervezeti számára feladatokat.²

II. A külső feltételek

Abban nincs és nem is volt vita, hogy a mai generációk tehetség tekintetében semmivel sem indulnak rosszabb eséllyel a 20, 50, 80 évvel ezelőtiekhez képest, ám azt is el kell fogadnunk, hogy a tehetség kibontakoztatásának hatékonysága döntő hatással van e tehetségek célbaérésére. Azok a tételek, hogy „*az igazi tehetség úgyis utat tör magának*”, illetve hogy „*crescit sub pondere palma*” igen nagy veszteséggel működnek, és komoly hátrányba hozzák tehetségeinket a más kulturális környezetben (pl. angolszász, francia, német, kínai – de akár cseh vagy román) felnövő tehetségekkel szemben.

A felsőoktatási „békeévek”

A tehetséggondozás a XX. századi magyar felsőoktatásban, egészen a kilencvenes évekig szoros egységet alkotott magával az egyetemi oktatással. Ezt az tette lehetővé, hogy az egyetemek egy arányosan megtervezett, szűkülő oktatási piramis csúcsán helyezkedtek el, amelyben – minden hiányossága ellenére – teljesítményorientált kiválasztási rendszer működött. Ez a rendszer már viszonylag korai szakaszban elválasztotta az egyetemi keretek közt jól fejleszthető tehetségeket az egyéb területeken (szakképzés stb.) fejlesztendő tehetségektől.

E két tényező – irányítottság és szűk bemeneti keresztmetszet (a hetvenes, nyolcvanas években egy évfolyamnak mintegy 4 %-a jutott csupán egyetemre) – nyomán jó eséllyel olyanok kerültek be a felsőoktatásba, akiknek a tehetsége ott fejleszthető volt. Ráadásul a bekerült diákok készségeik, motiváltságuk és felkészültségük alapján viszonylag homogén csoportot alkottak.

E csoporton belül, amelyet mai szemmel egységesen egy tehetség szerint kiválasztott csoportként jellemezhetünk, még mód volt további differenciálódásra. A legtöbbször 4-5 éves képzések alatt minden évfolyamban többé-kevésbé világossá vált, ki az a néhány diák, akiket velük született képességeik, megszerzett ismereteik és még e tehetséges csoportból is kiemelt. Voltak, akik hozott szellemi javaikkal már elsőben kitűntek, és voltak, akiknek kiemelkedő tehetségét éppen az egyetemi közeg szabadította fel.

Összefoglalóan megállapítható, hogy ebben az időszakban maga az egyetemi oktatás volt – mai értelemben – tehetséggondozásnak tekinthető. Az akkori oktató-hallgató arányok mellett a rátermelt oktatók a normál képzés keretei között is komolyan tudtak hatni (szakmailag és emberileg is) szinte a diákság egészére, a legjobbak számára pedig a tudományos diákkör (TDK) és a szakkollégiumok jelentettek gyorsítási, kiemelkedési lehetőségeket.

² A tehetséggondozásra vonatkozó jogi és egyetemi szabályozást ld. az 1. sz. mellékletben

1990 utáni változások

A hazai felsőoktatás rendszerváltás után bekövetkezett – több szempontból jogosan elvárt – tömegesítése³ előkészítetlen volt. Vonatkozik ez a közoktatási oldalra, amennyiben az az alapkészségek tekintetében lényegében ugyanannyi középiskolást készít fel a magasabb szintű tanulmányokra, mint korábban. De vonatkozik ez a felsőoktatásra is, ezen belül különösen a hagyományosan erős akadémiai felkészítést adó nagy egyetemekre, így az ELTE-re is, ahol a tanárokat felkészületlenül érte tömeges méretűvé vált hallgatói állomány oktatásának megváltozott feladata.

A hagyományos oktatási kereteket a Bologna rendszerű képzés erőltetett ütemű, egységes bevezetése bontotta szét végérvényesen. A többciklusú képzésre való áttérés teljesen új helyzetet teremtett a tehetséggondozásban is, melyben a korábbi időszakra jellemző tehetség-kiválasztási/gondozási technikákat, intézményeket gyökeresen újra kell gondolni.

A tanárok hamar felismerik ugyan a tehetségeket, de nem voltak (és ma sincsenek) ösztönözve arra, hogy a sokszorosára növekedett hallgatói tömegben, már az első képzési ciklusban mielőbb megtalálják a tehetségeket, és - a tanrendi, hallgatói követelményrendszert figyelembe véve - differenciáltan foglalkozzanak velük. A középiskolából érkező tehetségek korai felismerésének esélyét tovább csökkentette a felvételi rendszer átalakítása. Az egyetem úgy „kapja meg” a hallgatókat, hogy felvételi vizsgán sem találkozik velük.

Annak ellenére, hogy az ELTE hallgatóinak többsége a kiváló vagy jó eredménnyel végzett középiskolások közül kerül ki, a tömegoktatás következtében a hallgatók középiskolából hozott tudásszintje igen eltérő. Öröndetes, hogy a felvettek között szépszámmal vannak olyanok, akik átlag feletti tudással rendelkeznek (akár a BA/BSc képzésben tanított tudás egy részével is). Ugyanakkor - szakonként változó arányban -, de a hallgatók nem elhanyagolható hányadánál itt az egyetemen derül ki, hogy az átlagosnál gyengébb a felkészültségük a középiskolai tananyagból is. A tömeges méretű alapképzés magával hozta azt a problémát, hogy ha az oktatás sebességét az átlagos hallgató tudásszintjéhez igazítjuk, a kiváló képességű hallgatók unatkoznak az órákon, és rossz véleményük alakul ki az előadásról, az oktatóról, sőt az egész egyetemről, míg a gyengék számára teljesíthetetlenek a követelmények. Nyilvánvaló, hogy az igazán tehetséges kisebbség számára speciális előmeneteli lehetőséget kell biztosítani, még ha ez tanteremben és oktatói kapacitásban többletfeladatot ró is az egyetemre.

A tehetséggondozás korábban kialakult egyetemi formái (TDK, szakkollégium) megmaradtak ugyan – és ez meghatározó fontosságú a jövő tervezése szempontjából –, de hatékonyságuk csökkent, a hallgatói közeg heterogenitása, a kétciklusú képzés, és az oktatók kötelező oktatási terheinek drasztikus növekedése miatt.

Mіндеzek alapján megállapítható, hogy – több kiváló magyarországi társegyetem (pl. SE, DE, SzE) példáját is követve – nem halogatható az ELTE-n a tehetséggondozás egységes elvi kereteinek kialakítása, hogy azután e kereteket a megfelelő oktatói és hallgatói ösztönzők hozzárendelésével tartalommal tölthessük ki.

Az ELTE számára a tehetségek vonzása és kiteljesedésük lehetőségeinek megteremtése a legfontosabb stratégiai célok közé tartozik. Ez a hallgatói és oktatói közeg tarthatja meg az ELTE-t abban a hazai és nemzetközi pozícióban, amelyet az egyetem mindenkori vezetése az elmúlt évtizedben célként kijelölt.

Fontos hangsúlyozni, hogy a tehetséggondozás két alapcél követ: a kreatív munkaerő képzését és a kutatói utánpótlás nevelését. Másképp fogalmazva a tehetséggondozás egyszerre biztosít munkaerőt az innovatív gazdasági piacnak és a tudós társadalomnak (utánpótlás).

³ A hallgatói és oktatói létszámok változását ld. a 2. sz. mellékletben

E cél eléréséhez a jelenlegi helyzetben szükséges:

- az egyetemen fejlesztendő tehetségek meghatározása;
- a kiválasztás új módszereinek és gyakorlatának kimunkálása;
- a tehetséggondozás eddig meglévő intézményrendszerének megújítása és kiteljesítése;
- a tehetséggondozással kapcsolatos szemléleti kérdések tudatos, az érintett tanárok és diákok bevonásával kialakított változtatása; valamint
- a tehetséggondozáshoz szükséges humán- és dologi, technikai erőforrások tudatos tervezése;
- a tehetséggondozási programok összehangolt kidolgozása az egyetem szervezeti egységeiben;
- e programok anyagi fedezetének megteremtése, belső átcsoportosítás és külső pályázati források révén.

III. A tehetséggondozás rendszere

Az ELTE tehetséggondozási koncepciójának elvei

1. A tehetséggondozás alapvetően a karokon, a szakkollégiumokban és más szervezeti egységekben, különböző képzési területeken/tudományterületeken folyik. A tehetséggondozás egyetemi szintű feladata a koordináció és az ELTE tehetséggondozási programjának külső képviselése és propagálása. Ezért az egyetemi koncepciót a karok, a szakkollégiumok és más tehetséggondozást végző szervezeti egységek saját programjai egészítik ki.

2. A tehetségek korai és szisztematikus kiválasztása, építve az ELTE gyakorlóiskolák, valamint más középiskolák és az egyetemi szintű tehetséggondozás szerves és folyamatos kapcsolatára.

3. A tehetséggondozás egymásra épülő szintek folyamata: középiskola – BA/BSc – MA/MSc – PhD), ahol a tehetséggondozás formái a képzési szintek szerint is változnak.

4. Az alap- és mesterképzésben a tehetséggondozás kialakult, tradicionális közösségi alapintézményeinek – TDK, szakkollégiumok – van meghatározó szerepe.

5. A tehetséggondozás tehetséges, motivált, saját tudásukat folytonosan megújító oktatókat feltételez. Ehhez az egyetemnek minden lehetőséget kihasználva meg kell teremteni a feltételeket.

6. Az egyetem külön figyelmet fordít a majdani „tehetséggondozók” képzésére, azaz a tanárképzésben a tehetséggondozás ismereteinek oktatására.

A tehetséggondozás intézményei

1. A középiskolák és az egyetem kapcsolata; a gyakorló iskolák

A tehetséggondozás intézményeit tekintve az ELTE egyedülálló adottsággal rendelkezik a többi felsőoktatási intézményhez képest, mert igen kiterjedt a gyakorló iskolái köre, s ezek egy része az ország legjobb tanintézetei közé tartozik.

A gyakorló iskolák olyan tartalmak, kompetencia fejlesztési módok, eszközök kidolgozására vállalkoznak, olyan megoldások alkalmazásában vesznek részt, amelyek elterjesztése országos közoktatás-fejlesztési feladat lenne. Mindezek érvényesítése nemcsak a tanulók szempontjából

jelentős, hanem a tanárjelöltek bevonása ebbe a fejlesztési munkába a tanárképzés, a tanítóképzés meghatározó műhelyeivé teszi ezeket az intézményeket.

A gyakorló iskolák tehetséggondozása a következő tevékenységeket, a következő lehetőségek megteremtését jelenti:

- a tehetséges tanulók felismerése, speciális (intellektuális, művészi, mozgásos) tehetségük fejlesztése mind a tanórákon, mind a tanítási órán kívüli szervezeti keretek, formák között (szakkörök, tutor jellegű egyéni foglalkozások, stb.);
- iskolán kívüli tehetségfejlesztő szerveződésekben való részvétel támogatása (Kutató Diákok Országos Szövetsége stb.);
- a diákok felkészítése, indítása különböző hazai és nemzetközi tanulmányi versenyeken;
- pályaaorientáció, tanácsadás a célirányos továbbtanulás érdekében;
- a pedagógusjelöltekkel való lelkiismeretes munka mellett a tehetséges pedagógusjelöltekkel való kiemelt foglalkozás;
- a tehetséges fiatal tanárok lehetőség szerint alkalmazása a tantestület személyi állományának továbbfejlesztése során;
- iskolai tudományos rendezvények, amelyeken a diákok mellett a tudományos élet kiválóságai – különös tekintettel az iskola volt diákjaira – szerepelnek;
- a tehetséggondozásra való felkészültség érdekében (is) a tanárok folyamatos szaktárgyi és pedagógiai továbbfejlesztésének biztosítása (szakvizsgás képzésben, tehetségfejlesztési szakirányú továbbképzésben való részvétel stb.).”

Az ELTE (mint nyitott egyetem) karai és a gyakorló iskolái, valamint a többi középiskola közötti kapcsolatot a tehetségfejlesztés érdekében tovább lehetne gazdagítani. Ezzel kapcsolatban néhány lehetőség:

- a tehetséges tanulók (esetleg teljes szakkörök) „vendéghallgatóként” való részvétele egy-egy érdeklődésbe/érdeklődésükbe vágó egyetemi előadáson;
- az ELTE Természettudományi valamint Informatikai Kara által az általános iskolai, a középiskolai korosztály számára szervezett előadássorozaton, vetélkedőn, laboratórium látogatáson stb. való aktív részvétel;
- a BTK, az Egyetemi Könyvtár ünnepi rendezvényein való részvétel;
- a PPK-n tartott, szélesebb érdeklődésre számot tartó rendezvényen való részvétel (pl. Pszichológia mindenkinek stb.);
- egyetemi hallgatók, oktatók külföldi szakmai tapasztalatairól szóló beszámolója szakórán vagy osztályfőnöki órán;
- a tehetséges tanulók sorsának nyomon kísérése a BA/BSc képzésben (tandemet alkothatna a középiskolai tanár és a felsőoktatásban dolgozó mentor);
- tehetséggondozó centrum (tanácsadás, a szükséges szakmai kapcsolatok felderítése stb.) kialakítása (Pedagógikum központtal, a kari szakterületekkel és a gyakorló iskolákkal való együttműködésben).

2. Diákkörök

A magyar egyetemeken a tehetséggondozás legsajátosabb közösségi formái a tudományos diákkörök, és az ezekre építő országos diákköri mozgalom.

Az intézményfejlesztési tervhez készített összefoglalókban az egyetem valamennyi kara sikeres TDK-tevékenységről számolt be. Mind a benyújtott dolgozatok száma, mind az elért helyezések aránya igen jó. A legutóbbi országos diákköri konferenciákon országosan is valamelyest csökkent a dolgozatok száma, ideértve az ELTE-ről érkezetteket is. Jóllehet az ELTE a dolgozatok számát tekintve továbbra is toronymagasan vezet, a helyezést elért dolgozatok aránya némileg csökkent. ⁴

⁴ Az OTDK eredményekről készült összefoglalást ld. a 3. sz. mellékletben

A diákkörök jelentőségét azonban nem csupán a diákköri konferenciákon elért eredmény támasztja alá. A diákkör egy szakmai közösséghez tartozást és a közös munka lehetőségét nyújtja minden érdeklődő hallgató számára. A tudományos diákkörök mellett sajátos tehetséggondozási közösségek a művészeti diákkörök is.

A kétciklusú képzésre való áttérés különösen a tudományos diákkörök tevékenységét befolyásolhatja hátrányosan. A BA/BsC képzésben meglehetősen rövid az idő a tehetséges hallgatók megtalálására, kiválasztására és tudományos érdeklődésük felkeltésére. A diákköri munkát lényegesen hátráltathatja az, hogy az alapképzés harmadik évében az MA/MSc-felvételekre készülnek a hallgatók, így kevés idejük marad a TDK által igényelt kutatómunkához. A 2 éves mesterképzés átértékeli a szakdolgozatot is. Erre korábban – szaktól függően – 2-3 félévet is lehetett szánni, úgy, hogy közben már kevés tanrendi elfoglaltság terhelte a hallgatókat.

Más egyetemeken ill. tehetséggondozásról szóló fórumokon hasonló problémák vetődnek fel. Ezért az ELTE az új képzési szerkezetben fontosnak tartja elemezni a TDK tevékenység alakulását, perspektíváit, amit az első BA/BSc képzések tapasztalatainak értékelésével egyidejűleg külön is el kell végezni. Az azonban biztosan kijelenthető, hogy a diákkörök a jövőben is meghatározó elemei lesznek az egyetemi tehetséggondozásnak. Az egyik olyan intézményes formát jelenthetik, mely összekötheti az egyes képzési ciklusokat, itt marasztalva ezáltal a legjobb, legtehetségesebb hallgatóinkat az alapképzést követő mesterképzési szakokon. Éppen e meghatározó szerep szempontjából fontos lenne, hogy az ELTE SZMSZ-ben – mely a tehetséggondozás számos formáját említi – pótoljuk a diákkörökre vonatkozó hiányzó szabályozást.

3. Szakkollégiumok

A tehetséggondozás nagy hagyománnyal rendelkező intézményei az ELTE-n a szakkollégiumok. Az Eötvös József Collegiumban hagyományosan több képzési területhez kapcsolódó szakkollégiumi munka folyik, míg további négy szakkollégium többnyire egy vagy két tudományterületen működik: a Bibó István Szakkollégium (ÁJK); a Bolyai Kollégium (TTK, és IK); a Társadalomtudományi Szakkollégium (TÁTK); valamint az Illyés Sándor Szakkollégium (PPK, TÓFK, GYFK). A kialakult és jól működő hagyományoknak megfelelően az Eötvös Collegiumot sajátos (országos viszonylatban is egyedi) oktatási-kutatási struktúra jellemzi. A Bolyai Kollégiumban a képzés a szakokhoz igazodik. A Társadalomtudományi és az Illyés Sándor Szakkollégiumokban a képzés szerkezete nem képezi le a felvett hallgatók szakok szerinti tagozódását. A Bibó István Szakkollégium ötvözi az alapszakokhoz kapcsolódást és az általánosabb társadalomtudományi képzést.

Az új képzési szerkezetben a szakkollégiumok előtt álló elsődleges feladat, hogy a szakmai munkát a megváltozott körülményekhez igazítsák, szem előtt tartva a fő célt: a kiemelkedő tehetségeknek lehetőséget biztosítsanak arra, hogy tanulmányok korai szakaszában elkezdődhessen szakmai fejlődésük. A szakkollégiumok az ELTE emblematikus képviselőiként teremthetik elő ennek eszközeit – a karok tanulmányi rendjével harmonizálva – már a BSc/BA tanulmányok során a szakkollégistáknak nyújtott kiemelt szakmai támogatástól indulva egészen a külföldi posztdoktori állások elnyerésében is versenyképes színvonalú PhD-fokozat késedelem nélküli megszerzésének elősegítéséig. Mivel a szakkollégiumok képzési ill. tudományterületeknek megfelelően szerveződnek, e célok elérése eltérő feladatokat ró az interdiszciplináris, illetve az egy-egy képzési/tudományterületet képviselő kollégiumokra.

A szakkollégiumok fő küldetésüknek tekintik, hogy a tömegképzés keretei között is hatékonyan segítsék a tehetséges diákok szakmai fejlődését. Ennek érdekében olyan kis létszámú, emelt szintű kurzusokat szerveznek, amelyek a BA/BSc képzés keretében nem, vagy alig érintett tudáselemek átadására szolgálnak. Töreksenek a több tudományágat átfogó kurzusok számának növelésére. Ennek elősegítésére erősítik az egymás közti együttműködést is. A szakkollégiumok

szakmai együttműködésének lehetséges színterei a közösen szervezett Szakkollégiumok Éjszakája; közös konferenciák és kurzusok szervezése, közös minőségbiztosítási rendszer kidolgozása.

A kreditalapú képzés alapvetően a szakmailag kapcsolódó karok felügyelete mellett zajlik, esetenként – a szakgazdákkal egyeztetve – a szakkollégiumban szervezett kurzusok elvégzéséhez kreditek is rendelkezhetők. Ennek rendszere kialakulóban van, de a szakkollégiumi kurzusok egy része nem jelenik meg az ETR-ben. A szakkollégiumok oktatási tevékenységét illetően világos munkamegosztás, szakmai együttműködés, és egyúttal minőségbiztosítás szükséges a karok és a szakkollégiumok közötti kapcsolatokban.

A szakkollégiumok fontos célja a tudományos életre való felkészítés. Ennek egyik eszköze a konferenciaszervezés és kiadványok publikálása a műhelymunkákból. Fontos cél továbbá a szoros együttműködés kialakítása a tudományos diákkörökkel. Ennek keretében közös pályázattási rendszert kiépítésére is lehetőség nyílhat.⁵ Hasonlóan fontos feladat a szakkollégiumok nemzetközi kapcsolatainak erősítésére illetőleg kiépítése, melyek lehetőséget adnának hallgatói csereprogramokra és oktatói tapasztalatcserékre, tanulmányutakra.

A szakkollégiumok működése szempontjából külön feladatot jelent az oktatói gárda biztosítása. A szakkollégiumban oktatók egy része a karok oktatóiból kerül ki. A nevelőtanárok között szép számmal találhatók doktoranduszok, illetőleg az oktatásba bekapcsolódnak a nem a kollégiumban lakó PhD hallgatók és más végzett kollégisták is. Nem egyértelműen rendezett azonban azoknak a kollégiumi tanároknak a helyzete, akik a szakkollégiumban szakórákat is tartanak, és az egyetem valamelyik karán oktatnak is.

A szakkollégiumok hálózatszerű együttműködésének a szervezeti kerete létrejött, amikor az egyetemi SZMSZ szabályozta a Szakkollégiumi Hálózati Testületet. E Testület alkalmas arra, hogy összehangolja a szakkollégiumokban folyó tehetséggondozást, és egyúttal fórumot biztosítson a szakkollégiumi működés sajátos gazdasági, foglalkoztatási, szabályozási stb. kérdéseinek megválaszolására, javaslatok kimunkálására.

4. Egyéni tehetséggondozási formák (demonstrátorok, egyéni tanulmányi rend–tutori rendszer, honorácior képzés)

A Hallgatói Követelményrendszer az egyéni tehetségfejlesztés külön formáiként nevesíti a tutori rendszert és a honorácior-képzést. Mindkettő összekapcsolódhat kiemelkedő tanulmányi teljesítmény esetén odaítélhető kivételes tanulmányi renddel, ami a közösségi jellegű, kiválasztásra alapozott tehetséggondozási formák mellett (TDK és a szakkollégiumi) a legtehetségesebbek számára jelenthet kiugrási lehetőséget. A kivételes tanulmányi rend alkalmas lehet arra, hogy a legjobb képességű hallgatók gyorsabban haladjanak társaiknál, illetőleg már a BA képzésben mesterszakos tárgyakat is felvegyenek. Tekintettel arra, hogy kiemelkedő tanulmányi eredmény esetén a kivételes tanulmányi rend akkor engedélyezhető, ha ezt egy tanulmányi program alapozza meg és oktató felügyeli, ez voltaképpen a tutorálás egyik formáját képezi (képezheti).

Az egyéni tehetséggondozás régóta ismert és a karok által szabályozott formája a demonstrátori megbízás, ami lehetőséget ad a kiemelkedő képességű hallgatók számára egy-egy tanszék, intézet szakmai munkájába való bekapcsolódásra. Ugyanakkor a koncepció a demonstrátorokat nem hallgatói munkavállalóknak tekinti, hanem az egyéni tehetséggondozás sajátos, intézményesített lehetőségének.

A tehetséggondozás ezen egyéni formáit a jelenleginél lényegesen jobban ki kellene használni. Sajnos a kivételes tanulmányi rend gyakran inkább a lemaradók mentsvára, semmint a legtehetségesebbeknek nyújtott előny. Ez utóbbi körben ez a lehetőség rendszerint a külföldi tanulmányutakkal kapcsolódik össze. Egyelőre inkább kivételként, de meghirdettek már honorácior-kurzusokat is (pl. BTK-án), bár itt a számbavételt némileg megnehezíti, hogy számos kiscsoportos minőségi képzés nem feltétlenül ezen a néven jelenik meg (ld. pl. ÁJK Közjogi kör).

⁵ Az egyes szakkollégiumok részletes tervei a 4. sz. mellékletben találhatóak.

A legkiválóbb hallgatók tudományos előmenetelét segítheti, ha bekapcsolódhatnak a kutatás-fejlesztési projektfeladatokba és az egyéb intézeti, tanszéki kutatásokba. Külön vizsgálat után – és ha szükséges akár jogszabály-módosítás kezdeményezésével – megfontolandó, hogy a kiemelkedő teljesítményű hallgatók mentesüljenek a többlet-kreditekért előírt fizetési kötelezettség alól.

A karok (szakok, intézetek, tanszékek) minőségi oktatási programjainak megtervezése során célszerű ezeket a lehetőségeket szisztematikusan újragondolni.

5. Doktori iskolák

Ahogy a felsőoktatási „békeévek” idején maga az egyetemi oktatás, most a doktori iskolák jelentik a tehetséggondozás sui generis intézményeit. Az egyetemen 18 doktori iskola működik (társadalomtudomány 3; bölcsészettudomány 8; természettudomány 6; műszaki tudomány 1). A doktori képzésben nyilvántartott hallgatók száma 2572 fő, ennek azonban 40 %-a nem vesz részt az aktív képzésben. Az aktív hallgatói létszám 1542 fő.⁶

Tekintettel arra, hogy a doktori képzés stratégiai fejlesztési céljait az Intézményfejlesztési Terv részletezi, a jelen Konceptió nem tér ki a doktori képzésre, csupán a doktori képzést megelőző tehetséggondozásnak a doktorképzéshez való kapcsolódását hangsúlyozza. Ez voltaképpen azt jelenti, hogy az egyetemen az alap- és mesterképzésben folyó tehetséggondozás elsődleges célja a legtehetségesebb, legkiválóbb hallgatóknak a kiválasztása és felkészítése a doktori képzésre.

6. Mentorrendszer

A tehetséggondozás speciális esete, mikor a valamilyen tekintetben hátrányos helyzetben lévő hallgatóknak az egyetem segítséget nyújt abban, hogy speciális hátrányukat leküzdve, sikerüljön tanulmányaikat befejezni, szakmai fejlődésüket felgyorsítani, TDK dolgozatot írni, vagy sikeresen felvételizni a szakkollégiumba. Az egyetemi segítséget a mentorrendszer biztosítja. E rendszer a Karok szervezésében működik, s attól függően, hogy a hallgatóknak anyagi természetű vagy egyéb hátrány csökkentésére van szüksége, ösztöndíjak, pályázatok kiírásával vagy személyre szóló mentor kijelölésével nyújt segítséget. A speciális élethelyzetekből adódó problémák kezelésére minden karon létre kell hozni a hallgatói tanácsadást. A mentorprogramban szerepet kaphat a Hallgatói Karrier-és Szolgáltató Központ is.

7. A tehetség kibontásának egyéb formái

Ez a tehetséggondozási koncepció az egyetem alaptervékenységeihez, az oktatásához és a kutatáshoz kapcsolódó „szakmai” tehetséggondozással foglalkozik, nem tér ki a tehetség számos egyéb megnyilvánulási módjára (művészi tehetség, sporttehetség, szervező tehetség stb.). Ezért nem részletezi e tehetségek kibontakozásának, támogatásának az egyetemen működő intézményeit, pl. az ELTE ének- és zenekarát, amatőr színjátszó együtteseit, a sporttevékenységet, valamint a hallgatói közösségekben igen fontos szervezői tehetséget. Ez utóbbi megnyilvánulásának és támogatásának kitűnő terepe lehet a korábban említett közösségi tehetséggondozási formákon túl akár az Egyetemi Kollégium is.

⁶ A PhD hallgatók karonkénti megoszlását ld. 5. sz. mellékletben

A tehetséggondozás működése

1. A közösségi tehetséggondozás elsődlegessége

Az ELTE tehetséggondozási koncepciója – szemben más egyetemek egyéni tehetséggondozási programjaival (ld. pl. SOTE Kerpel-Fronius Ödön Program, Debreceni Egyetem: DETEP) – elsősorban a tehetséggondozás kialakult közösségi intézményeire épít. Az egyéni tehetséggondozás elsősorban e közösségi formákhoz kapcsolódva, az itt kiemelkedő hallgatók különleges gondozásában kap szerepet. A doktori képzésben értelemszerűen az egyéni felkészítés, tutorálás kerül előtérbe.

Ezt az eltérést részben az egyetem igen szerteágazó tudományági és képzési struktúrája indokolja, ahol a képzés tartalma, időtávja és a szakonként igen eltérő hallgatói létszámok miatt nem célszerű egységesített kiválasztási rendszert alkalmazni.

A másik – és talán fontosabb – ok az, hogy az ELTE-n több évtizedes hagyománya van mind a diákköröknek, mind szakkollégiumban folyó elitképzésnek. Ezek olyan tradíciók, amelyekre biztonsággal alapozható a változó képzési rendszerben is a tehetségek kiválasztása, fejlesztése.

A tömegoktatás és a kétciklusú képzés azonban szükségessé teszi, hogy a tehetséggondozás hagyományos formáit lényegesen hatékonyabban használjuk ki. Egyrészt a 3+2 tanévre elválasztott képzési szerkezet miatt különösen fontos a tehetségek mielőbbi „megtalálása” és kiválasztása a hallgatói tömegeből. A másik kulcsfontosságú feladat a tehetséges hallgatók megtartása az alapképzést követő mesterképzésben, majd a legjobbak továbbsegítése a doktori képzésbe. Ezt csakis az egyes képzési szinteken folyó tehetséggondozás rendszerszerű összekapcsolásával lehet megvalósítani.

2. Rendszerszerűség, hálózati szemlélet

Az alap- és mesterképzés tehetséggondozási intézményei átfedik egymást, ugyanaz a hallgató gyakran több tehetséggondozási formában is érintett. Ennek az az alapja, hogy minden intézmény sajátja a társas motívum (tehát akármelyiket is választja a hallgató – egy szociális tevékenységben vesz részt), bár az is nyilvánvaló, hogy ez a motívum más és más hangsúllyal jelenik meg ezekben. Ugyanakkor az eltérések is fontosak, hiszen mindegyik intézmény a munka és a lehetőségek más-más vonásait emeli ki.

A tudományos diákköri munkában való részvétel – először is – lehetőséget ad az OTDK-ra való kijutáshoz.

A honorácior rendszer a nagyobb létszámú szakok esetében válik fontossá – lehetőséget ad egy jó képességű hallgatói csoport „kiemelésére”, pontosabban: differenciáltabb kezelésére.

A szakkollégiumok alapvetően egy „egészen különleges szellemiségű közösség” kialakításának terepei. Az öt szakkollégium lefedi az egyetemen művelt összes képzési és tudományterületet, és így minden kar hallgatójának biztosít lehetőséget a magas színvonalú tudományos munkára. Ki kell emelni azt a tényt is, hogy a szakkollégiumok – lévén viszonylag stabil közösségek – nagyon fontos szerepet játszanak tudomány körül szerveződő hallgatói virtuális közösség kialakításában, fenntartásában.

A tutorálás pedig egészen közvetlen munkakapcsolat alakít ki a hallgató és az oktató/kutató között. Olyan munkakapcsolat ez, mely nagyon intenzív, és magas szinten képes alkalmazkodni az egyéni képességekhez/elvárásokhoz.

3. Egymásra épülő szintek

A tehetségek felfedezése a középiskolákban

Az egyetem alatti sikeres tehetséggondozás érdeke, hogy az ELTE tehetséggondozó munkáját kiterjessze a középiskolások szintjére is. Ebben érdemes támaszkodni az ELTE gyakorló iskoláira, de folyamatos kapcsolatépítéssel minél szélesebb együttműködést célszerű kialakítani a

középiskolákkal, és a középiskolai tehetséggondozási programokkal (pl. kutató diákok mozgalma, középiskolai tehetségpontok). A már a középiskolákban bevont diákok kisebb zökkenővel tudnak majd bekapcsolódni a BA/BSc szintű tehetséggondozó programokba frissen egyetemi látótérbe került társaiknál. A gyakorlóiskolák beszámolóiból kitűnik, hogy a középfokú oktatásban a tehetségek kiválasztásának jól kiépült és igen gazdag mechanizmusa működik, ami elsősorban a különböző tanulmányi versenyeket öleli fel. A kapcsolatépítés egyik formája, ami egyes természettudományi területeken jelenleg is működik, az egyetemi oktatók közreműködése a versenyekre való felkészítésben. A folyamatos munkakapcsolatok azt eredményezhetik, hogy a gyakorló iskolák legtehetségesebb diákjai legnagyobb arányban az ELTE-n folytatják tanulmányaikat. A fiatal tehetségek ELTE-hez kapcsolásának új formái lehetnek pl. a gyakorló iskolában bevezethető szimbolikus elismerések (pl. ELTE Tehetsége díj/jutalom az országos tanulmányi versenyeken legkiválóbb eredményt elérték számára). A szélesebb körű kapcsolatépítés új formái lehetnek a középiskolások számára szervezett nyári egyetemek, akár tematikus, akár multidiszciplináris képzési kínálattal.

Számolni kell ugyanakkor azzal a veszéllyel is, hogy az egyenes átmenet reprodukálhatja a középfokú oktatás tehetségstruktúráját, egyben tehetségfelfogását és -azonosítását is. Ezzel a tehetséggondozottak eleve szűk köréből már nagyon korán kizárhatja a középiskolai évek alatt nem tehetségesnek minősített diákokat. A legoptimálisabb megoldásnak az tűnik, ha az egyetemi tehetséggondozásba – legfőképpen a kétfázisú képzés miatt – rendkívül korán kiválasztottak mellett nagy hangsúlyt fektetünk más hallgatók korai bevonására is: előadások, vitaszemináriumok, tudományos és orientációs felkészítések segítségével a tehetségesek köre már nem egy izolált, a gyengébben teljesítő hallgatóktól elzárt csoportként, hanem egy minőségében más, komplex tehetséggondozási rendszerben működhetne. A tehetséggondozási rendszer minden szintjén egymásba kell ágyazódnia az inklúciónak és a tehetségpedagógiának.

BA/BSc szintű képzés

Az *általános tehetséggondozási programba* az első évek tapasztalatai szerint – karonként és szakonként kisebb eltéréseket megengedve – várhatóan a BA/BSc szinten tanulók mintegy 10–15 %-át lehet bevonni, a *kiemelkedő tehetségek programba* pedig e kiválasztott kör mintegy negyedét. Itt a legfontosabb feladat az, hogy az egyes karokon/szakokon tudatosan készüljenek a legkiválóbb hallgatók fogadására. Ennek célszerű kialakítani a szervezett rendszerét (pl. a felvettek „kiválósági listájának” összeállítása, és a diákkörökhöz, szakkollégiumokhoz továbbítása stb.) A BA/BSc képzés során kiemelkedő hallgatók számára lehetőséget kell adni egyrészt a „gyorsításra”, tehát a kivételes tanulmányi rend előnyeinek kihasználására. Másrészt – ha az adott szak képesítési követelményei, tanterve és az oktatói feltételek lehetővé teszik – meghirdethetők emelt szintű kurzusok is, amelyre tanulmányi eredménytől függően vagy egyéb kiválasztási szempontok alapján lehet bejutni.

A mesterképzés felvételi követelményei között is preferálni lehet az évfolyamon, a diákkörben, szakkollégiumban stb. kiemelkedő teljesítményt nyújtott hallgatókat (pl. évfolyamelsőket, OTDK helyezetteket stb.). Emellett mind a diákkörökben, mind a szakkollégiumokban meg kell teremteni a „zökkenőmentes szintváltás”, azaz a mesterképzésben a korábbi tagság/tevékenység folytatásának feltételeit.

Mesterképzés

A mesterképzés alkalmas lehet arra, hogy a kiváló hallgatók közül kiválasztódjanak a legjobbak, és megkezdődhessen szisztematikus felkészítésük a doktori képzésre. A más felsőoktatási intézményből érkező hallgatók tekintetében a mesterképzésben is célszerű alkalmazni a tehetségek megtalálásának és kiválasztásának azokat a mechanizmusait, amiket az alapképzésben használnak. Az intézményfejlesztési terv a tehetségek előmenetelének támogatásaként célként fogalmazza meg, hogy – jogszabályi módosítást kezdeményezve – lehetőség nyíljon közös mesteri- és doktori képzésre is. Ezt a lehetőséget elsősorban a

természettudományos szakok számára célszerű megnyitni. Ugyanakkor különleges képzési kínálatot jelenthet a tervezett idegen nyelvű képzésekben tehetséges külföldi hallgatók számára is.

Doktori képzés

Ahogy korábban már jeleztük, a doktori képzés részleteiről a jelen Koncepció nem szól. Az alap- és mesterképzéssel kapcsolatban fontos azonban itt kiemelni, hogy a doktoranduszok – saját képességük kibontakoztatásán túl – kiemelt szerepet tölthetnek be a BA/BSc és a MA/MSc szinten folyó tehetséggondozásban, elsősorban a tehetséges hallgatók fellelésében, valamint a szakkollégiumi munkában.

Szükséges a kiváló hallgatók, doktorjelöltek és doktori fokozatot szerzettek, valamint az ő képzésüket irányító oktatók és kutatók képzési célú támogatása a kutatói életpálya megtartó képességének érdekében. A doktori iskolák átfogó tehetséggondozási programjának működtetésének céljából támogatni kell a doktoranduszok és a doktorjelöltek konferencia-részvételét, belföldi és külföldi tanulmányútjait, kutatómunkáját, konferenciaszervezését, intenzív külföldi szakmai programokon való részvételét. A felsorolt tevékenységek támogatására a kari doktori tanács állandó vagy ad hoc bizottságot hozhatnak létre, melyek pályázatok útján, rugalmasan, a tehetséggondozási elveket figyelembe véve támogathatják a legkiválóbb doktoranduszok, doktorjelöltek és oktatók-kutatók munkáját. Külön támogatási formát jelenthet a disszertáció megírására szánt fél-egyéves ösztöndíj, amely a kutatói életpálya megtartó képességét növeli.

Valamennyi képzési szinten fontos a jelenleginél több, szervezett „házi verseny” meghirdetése és megrendezése, valamint ehhez is kapcsolódva a kiemelkedő hallgatók teljesítményének szimbolikus és díjakkal való elismerése. Ehhez – többek között – az ELTE Alumni kiépülő kapcsolatrendszerét felhasználva, külső adományok is gyűjthetők.

Tehetségkövetés

A mesterképzési szinten vagy az osztatlan képzésben végzettek közül a *tehetséges hallgatókkal* célszerű lenne az egyetem elvégzése után is szervezett tehetséggondozási kapcsolatot tartani, akkor is, ha más hazai vagy külföldi doktori programokban vagy a munka világában folytatják tevékenységüket. Ez háttérrel jelenthet a volt diáknak is, de még inkább esélyt ad az ELTE-nek, hogy a legtehetségesebbeket beérésük után is vonzáskörében tartsa (még ha alkalmazni csak töredéküket is tudja), esetenként éppen a későbbi tehetségsegítő programok szakmai pártolóiként vagy mecénásaiként.

A *tehetséggondozó programba bevont* végzetteket feltétlenül érdemes ösztönözni az alumni szervezetbe való belépésre, és így az ELTE-vel való szervezett kapcsolat megőrzésére.

A tehetség hasznosításának elősegítéséhez tartozik, hogy részben a Karrierközpont közreműködésével, részben az egyes karok kapcsolatrendszereinek kihasználásával külön is figyelmet kell fordítani a tehetséges hallgatók pályakövetésére és elhelyezkedésük támogatására. Ez utóbbihoz szisztematikus kapcsolatépítés szükséges a munka, a gazdaság világával.

4. A tehetséggondozással személyi feltételei – a „tehetséges oktató”

Az egyetem tehetséggondozási koncepciója megvalósíthatatlan a tehetséggondozás ügye mellett elkötelezett, de ezért a munkáért külön elismert és támogatott egyetemi oktatók nélkül.

Az oktatói kar azon tagjait, akik a kötelező oktatási elfoglaltságuk mellett rendszeresen – igazolhatóan és eredményesen – részt vesznek a tehetséggondozásban, célszerű kiemelt tehetséggondozó csoportként kezelni annak érdekében, hogy tehetséggondozó munkájukat minél hatékonyabban és örömtelibben tudják végezni. Fontos az ELTE minőségbiztosított oktatási rendjének megtartása mellett *tehetséggondozásban* résztvevők számára az optimális, de reális munkafeltételek kialakítása. Ennek egyik legcélszerűbb formája, ha a karok szabályzataikban a

kötelező óraterhelésbe beszámítják a szakkollégiumokban tartott órákat, a tudományos diákköri, illetőleg a szakkollégiumi dolgozatokkal kapcsolatos konzultációt, illetőleg az egyéni tehetséggondozás egyéb konzultációs formáit. Erre az ELTE SZMSZ Foglalkoztatási Követelményrendszere felhatalmazást ad (ld. 74/A.§ (7) bek.). A tehetséggondozás elismerését jelentheti az is, ha a hosszabb időn át végzett sikeres témavezetést, a diákköri munka oktatói támogatását az Egyetem kitüntetéssel, jutalommal elismerné. Az oktatói ösztönzés szempontjából megfontolandó, hogy a tehetséggondozás a vezető oktatókkal szembeni követelmények között helyet kapjon.

Az egyetem oktatási és tudományos teljesítménye szempontjából, így a tehetséggondozás jövője szempontjából is meghatározó jelentőségű az oktatók tudományos alkotó munkájának támogatása, és erre a célra az Ftv-ben is biztosított alkotói szabadság *tényleges* biztosítása. Minden nemzetközi tapasztalat azt mutatja, hogy ez a tanári tudás, szakmai feltöltes, a tanári tehetség további kibontakoztatása megalapozásának, az egyébként el nem érhető hazai és/vagy nemzetközi kapcsolatok és tapasztalatok megszerzésének utolérhetetlen lehetősége. Ameddig az *ELTE ennek szisztematikus és rendszeres alkalmazását* nem teszi lehetővé az oktatói számára (sporadikusan jelenleg is igénybe tudják venni egyes oktatók), addig a tanári oldalon szinte lehetetlen egyetemi tehetséggondozásról beszélni.

Megfontolandó a tehetséggondozásban résztvevő oktatók összehangolt szakmai segítése is e tevékenységben, pl. tréningek, konzultációk, tapasztalatcserék szervezésével. Érdemes lenne rendszeresen módot adni arra, hogy az ELTE saját oktatói belső „Felsőoktatási tehetségpedagógiai módszerek” címmel egyetemi képzésben vegyenek részt, amelyeket a tehetségtémákat oktató kollégák tartanának számukra, és amelyet az oktatók egy-egy félév időtartamban a kötelező óraszámuk teljesítésébe beszámíthatnának.

A preferenciák elismertetése érdekében a tehetséggondozással kapcsolatos szemléletváltásra is szükség van. Tudatosítani kell valamennyi ELTE polgárban, függetlenül attól, hogy résztvevője-e a tehetséggondozásnak vagy sem, hogy a tehetséggondozás az egész egyetem számára fontos, nem egy szűkebb elit magánügye. Az erős ELTE csak erős tehetséggondozási programmal tud fennmaradni, és az ELTE erősödése minden ELTE-s polgár számára közvetlen nyereséget hoz.

5. Külső kapcsolatok

Az egyetemen folyó tehetséggondozás elismertetése, külső támogatása és a az egyetemi források kiegészítése is azt igényli, hogy az ELTE bekapcsolódjon a tehetséggondozás kialakuló országos hálózati rendszerébe („tehetségpontok” hálózata). Szükséges továbbá, hogy a tehetséggondozás tárgykörében is kezdeményezője és alakítója legyen az európai felsőoktatási intézményekkel való együttműködésnek, a tapasztalatok cseréjének (a kétoldalú együttműködés tárgyköreinek kibővítése a tehetséggondozás kérdésével, műhelybeszélgetések, nemzetközi konferenciák szervezése stb.)

IV. ELTE, mint a tanárképzésben folyó tehetséggondozás és -fejlesztés központja⁷

A tehetséggondozás oktatása

Az ELTE-nek a tanárképzésben betöltött kiemelkedő szerepe következtében különleges figyelmet kell fordítani a tehetséggondozásnak a tanárképzésben jelentkező feladataira. Ez természetesen magában foglalja a tehetséges tanárszakos hallgatók kiválasztását, gondozását, de több is ennél, mert a tanárszakos hallgatókat fel is kell készíteni a tehetségek felismerésére, támogatására, gondozására.

⁷ E fejezet a „Pedagógikum hálózat. Szakmai célok és tervek” (2007. december) c. dokumentum III/1. fejezetén alapul.

A nemzeti fejlesztési programokban a tehetségek segítése kiemelt jelentőségűnek tekinthető. Ugyanakkor eléggé nyilvánvaló, hogy a szándék és támogatottság ellenére, a megvalósítás leginkább helyi ad hoc kezdeményezéseken, próbálkozásokon keresztül kezd megvalósulni. Látványos eredmény csak akkor várható, ha az iskolarendszer egészében (óvodától felsőoktatást is beleértve) a figyelem középpontjába kerül ez a feladat. Ehhez elsőrendű előfeltétel a szakmailag jól képzett, motivált, kompetens pedagógus/pszichológus jelenléte iskolákban, segítő intézményekben. Hogyan biztosítható ez? Kutatással, képzéssel és továbbképzéssel.

A speciális képzéshez és továbbképzéshez a szakalapítás már megtörtént, és most folyik a tehetségfejlesztés-tanár mesterszak indítása. A Debreceni Egyetem és az ELTE együttműködésében elkészült a tehetségfejlesztési szakértő szakirányú továbbképzés programja is, a képzés csaknem egy évtizedes működése sok jó tapasztalattal szolgál. ELTE oktatók a tehetségsegítők több hazai civil szervezetében vesznek részt, vállaltak vezető szerepeket.

A pedagógus-szakvizsga szakirányú továbbképzésen belül is van tehetséggondozással kapcsolatos választható modul.

Jövőbeli kívánatos helyzet

- A pedagógus alapképzési szakokban és a tanári mesterképzésben, a szakos és pedagógia-pszichológia modulban, a különböző életkorokban a tehetség felismerését segítő, annak gondozásával és fejlesztésével kapcsolatos módszertani tartalmakat közös áttekintés után a jövőben összehangoltan kellene bővíteni, fejleszteni, a karokon folyó szakmódszertani képzés és kutatás sajátosságainak figyelembe vételével. Ugyanebbe a körbe bevonható a tehetségfejlesztés tanári szakképzettség programja is. Így áttekinthető az alap-és mesterképzésben folyó ilyen irányú képzés egésze, mely a különböző területeken szerzett tapasztalatok hasznosulásával a képzés eredményességét nagyon megnövelheti.
- Tehetségdiagnosztikai módszertani kutatások indítása/fejlesztése feltétlenül szükséges. Ennek eredményeit késedelem nélkül meg kell jelentetni az alap-, a mester- és továbbképzésben is.
- Kívánatos lenne, hogy valamennyi iskola, helyétől, szintjétől, típusától függetlenül könnyen és egyszerűen tudjon elérni olyan szakszolgálatot, ahol az ezzel a feladattal megbízott pedagógus tehetség diagnosztizálására, gondozására, fejlesztési lehetőségére módszertanilag felkészült szakemberrel konzultálhat. A feladat mindkét oldalon történő jó színvonalú ellátásához a pedagógus és pszichológus továbbképzések keretében kell képzési kínálatot biztosítani.
- A Pedagógikum komplex kutatási bázisa és szakmai/szellemi kapacitása okán országos kihatású kutató, fejlesztő, oktató központ szerepét vállalhatja, együttműködve a tehetségsegítő civil szervezetekkel.

A jövőbeli állapot eléréséhez szükséges feltételek, módszerek

- Elsődleges feladat a tehetségdiagnosztikai és módszertani kutatások indítása/fejlesztése;
- A pedagógusképzésben és –továbbképzésben e területet gondozó oktatók együttműködése;
- Regionális és országos szakmai napok, vitafórumok stb. szervezése a jó gyakorlatok, tapasztalatok hasznosításáért;
- A továbbképzéseken részt vett pedagógusok munkájának követő elemzése, szintén a jó gyakorlatok megismerése céljából.
- Civil szervezetekkel kapcsolatok kiépítése, pl. versenyek, rendezvények stb. számára helyszín biztosítása.
- Hallgatók számára sokoldalú tanácsadás biztosítása.
- Kutatások: a Pedagógikum szervezetileg megfelelő, a különböző tudományterületek szakembereinek együttműködésével megvalósítható olyan diagnosztikai, módszertani kutatásokra, melyek a tehetségek felismerését, fejlesztését, kibontakoztatását segítő pedagógusok képzésébe

közvetlenül hasznosítható. Ezzel egy olyan kutató/képző központtá válhat, mely vezető szerepet vihet azoknak a nemzeti fejlesztési programoknak a megvalósításában, melyekben kiemelt szerepet kap a tehetséggondozás. A Pedagógikum kutatásai tudományos alapozást, pedagógusképzési és –továbbképzési tevékenysége pedig jelentős multiplikatív hatást érhet el ebben a folyamatban.

V. A tehetséggondozási koncepció megvalósítását biztosító erőforrások

Belső források

A tehetséggondozási koncepció megvalósításához szükség van központi anyagi erőforrásokra, amelyekkel az egyetem támogatja a tehetséggondozás közösségi formáit, illetőleg elismeri és ösztönzi a legkiválóbb hallgatók és a tehetséggondozásban közreműködő oktatók teljesítményét.

A TDK mozgalom támogatásában megfontolandó a legkiválóbb munkák egyetemi szintű pályázati támogatása, továbbá e munkák közzétételének, publikálásának anyagi elősegítése. Nyilvánvaló az is, hogy országos diákköri konferenciák rendezése esetén erre kiegészítő forrásokat szükséges biztosítani, esetenként materiális támogatással összekapcsolva (például: OTDK rendezéséhez az előadótermék ingyenes biztosítása). A hallgatói érdeklődés növelésére a sikeres dolgozatoknak, az elnyert helyezéseknek nagyobb kari illetőleg egyetemi publicitást kell biztosítani. A TDK dolgozatok oktatói témavezetőinek többletmunkáját – a kari lehetőségek függvényében – óraterhelésbe való beszámítással (erre az oktatói követelményrendszer konzultáció címén lehetőséget ad), jutalommal, ill. más kari elismeréssel célszerű honorálni.

Ahogy erre a szakkollégiumi programok is utalnak, eltérő a szakkollégiumok feladatköre (interdiszciplináris – diszciplináris kollégiumok), és meglehetősen eltérőek a működési feltételek is. Az egyértelmű, hogy a szakkollégiumok a tehetséggondozó munkája az egyetemi képzésnek nem nélkülözhető szegmense, és e tekintetben a szakkollégiumok lényegesen különböznek a diákotthonoktól, egyéb kollégiumoktól. A szakkollégiumok speciális működési feltételei, szakmai programjaik, kapcsolódásuk az egyes karokhoz, anyagi helyzetük, foglalkoztatási viszonyaik és infrastrukturális adottságaik számbevétele és az egyetemen belüli helyzetük átfogó rendezése messze meghaladja e koncepció kereteit, ezért célszerűnek látszik külön egyetemi szakkollégiumi stratégia kidolgozása. Ennek részként lehetne megfogalmazni a szakkollégiumok szakmai munkáját támogató források szétosztásának elveit és szempontjait, továbbá a szakkollégiumi gazdálkodás és a gazdálkodás ellenőrzésének mechanizmusait.

A tehetséggondozás valamennyi formájának kiemelt támogatását jelentené, ha az egyes programokat, rendezvényeket – pl. az egyetem által szervezett középiskolás versenyek, tehetséggondozó képzések, diákköri és egyéb konferenciák, ünnepek stb. – az egyetem épületeiben terítésmentesen vagy legfeljebb az önköltséget megtérítve lehetne megszervezni.

Külső források

A tehetséggondozás egyetemi forrásainak kiegészítésére minden lehetséges módon törekedni kell külső források megszerzésére. Jó esélyt adhat erre a Magyar Tehetséggondozás I. Országos Konferenciáján bejelentett Magyar Génius Program, továbbá a doktori képzésre fókuszáló Nemzeti Kiválósági Program. E külső források szervezett felkutatásának és az egyetemen belüli tájékoztatásnak az egyik szervezeti formája lehet a TPIK pályázatfigyelő rendszerének kiterjesztése ezekre a forrásokra is. E stratégia részként megfontolandó – az Illyés Sándor Szakkollégium felvetése szerint – egy közös *szakkollégiumi pályázati rendszer kialakítása*. Eszerint az ELTE TPIK-en belül egy koordinátor összefogná a szakkollégiumi pályázatokat, és folyamatosan követi az itthoni és külföldi pályázati lehetőségeket. Ebből az összes szakkollégiumnak számos előnye származna. A közös pályázati rendszer elősegítené a szakkollégiumok közötti szakmai, illetve közösségi együttműködést.

A tehetséggondozás külső forrásait bővítheti a gazdasági szereplőkkel való együttműködés is (pl. vállalatok által támogatott, határozott idejű státusok létesítése, szerződéses munkák bevételeinek ilyen célra való hasznosítása, külön szakmai gyakorlat megszervezése, vállalati ösztöndíjak, pályázatok, jutalmak).

Ezért részben szisztematikusan figyelni kell a különböző díjazással járó versenyeket, alkotói pályázatokat, részben az egyetem együttműködési vagy kutatási kapcsolataiban javaslatot is lehetne tenni ilyen pályázatok, versenyek kiírására.

VI. EHÖK szerepe

A tehetséggondozás sikere szempontjából fontos, hogy az EHÖK, az eddigi gyakorlatnak megfelelően, továbbra is összhallgatói érdekek tekintse a kimagasló tehetségek gondozását, és a hallgatói támogatások egy részét ilyen céllal használják fel. A tehetséges hallgatók teljesítményének elismerése szempontjából fontos szerepet töltenek be az EHÖK által meghirdetett hallgatói pályázatok (pl. Az Év Publikációja; Az Év Tudományos Rendezvénye, esszépályázat stb.). E tevékenységnek az egyéb tehetséggondozási formákhoz való kapcsolódása, továbbá a hallgatói érdekek érvényesítése érdekében az EHÖK képviselőtét biztosítani szükséges a tehetséggondozást összehangoló egyetemi szintű testületekben, fórumokon.

VII. A tehetséggondozás egyetemi koordinációja

Célszerű egy egyetemi szintű ELTE Tehetséggondozó Tanács felállítása. E tanács koordinálja és képviseli a tehetséggondozás egyetemi programját. A tanács munkájában a tehetséggondozási intézmények hallgatói és oktatói/kutatói vezetői vennének részt (szakkollégiumok igazgatói és hallgatói képviselői, intézményi és kari TDK-felelősök stb.). A Tanács alapvető feladata tehetséggondozás egyetemi szintű koordinációja, és – azokon a fórumokon, ahol egyetemi szintű képviselőt szükséges – az ELTE tehetséggondozási rendszerének képviselőte, azaz

- a koordinációval a tervszerű és rendszerszerű működés megteremtése;
- a legjobb ötletek, tapasztalatok, példák összegyűjtése, megismertetése, közvetítése;
- a tehetséggondozási program fejlesztése;
- az ELTE tehetséggondozási programjának és eredményeinek elterjesztése, külső propagandája;
- külső források felkutatása, megszerzése ill. támogatás a megszerzéshez.

A Tanács diákköri képviselőket összefogó szekciója betölthetné a diákköri mozgalom – jelenleg hiányzó – egyetemi szintű összefogásának és képviselőtének szerepét is.

Budapest, 2008. június 30.

A tehetséggondozás szabályozása

1. A felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXI. törvény

„A TEHETSÉGGONDOZÁS

66. § (1) A hallgató tehetségének kibontakoztatását a minőségi oktatás, a tudományos diákkör, a szakkollégium és a doktori képzés segíti.

(2) A minőségi oktatás keretében a kiemelkedő képességű hallgató a tehetségének kibontakoztatását segítő többletkövetelmények teljesítéséhez kap segítséget.

(3) A tudományos diákkör a kötelező tananyaggal kapcsolatos tudományos és művészeti ismeretek elmélyítését, bővítését, a hallgatók kutatómunkáját, illetve alkotótevékenységét szolgálja.

(4) A szakkollégium célja, hogy saját szakmai program kidolgozásával magas szintű, minőségi szakmai képzést nyújtson, segítve a kiemelkedő képességű hallgatók tehetséggondozását, közéleti szerepvállalását, az értelmiségi feladatokra történő felkészülés tárgyi és személyi feltételeinek megteremtését, a társadalmi problémákra érzékeny, szakmailag igényes értelmiség nevelését. A szakkollégium az önkormányzatiság elvére és a szakkollégisták öntevékenységre épül, a szakkollégium tagsága dönt különösen a kollégiumi tagsági jogviszony keletkezéséről vagy megszűnéséről, az önálló szakkollégium szervezeti és működési szabályzatának elfogadásáról, a szakkollégium szakmai programjáról és az ahhoz kötődő szakmai teljesítményekre vonatkozó követelményekről.

(5) Ha a kollégiumot azzal a céllal hozzák létre, hogy a (4) bekezdésben foglalt feltételek szerint részt vegyen a tehetséggondozásban, szakkollégiumként működik. A szakkollégium kollégium és diákkörönként is működhet, ha megfelel a (4) bekezdésben foglaltaknak. A szakkollégiumban tudományos diákkör is működhet. A szakkollégium szolgáltatásait igénybe veheti az a hallgató is, aki nem rendelkezik kollégiumi tagsági viszonyal.

(6) Ha a szakkollégium felsőoktatási intézmény részeként működik, feladatait a felsőoktatási intézmény költségvetésében meghatározott keretek között láthatja el.

(7) A felsőoktatási intézmény mentorprogram keretében nyújt segítséget a hátrányos helyzetű hallgató tehetségének kibontakoztatásához. A mentorprogram megszervezésének elveit a Kormány határozza meg.

(8) Az e §-ban meghatározott feladatokban a diákkörön a felsőoktatási intézménnyel kötött megállapodás alapján közreműködhet.”

2. Az Ftv. alapján az ELTE SZMSZ Hallgatói követelményrendszer c. része az egyetemre vonatkozóan a tehetséggondozás alábbi formáit határozza meg:

A TEHETSÉGGONDOZÁS

25. §

Az Egyetem a kiemelkedő képességű hallgatók tehetségének kibontakoztatását szervezett keretek között a tutorálás, a honoráriorképzés és a szakkollégiumi képzés formájában segíti elő.

A TUTORÁLÁS

26. §

(1) A tutorálás a kiemelkedő képességű hallgató tehetségének kibontakoztatását segítő, a választott szakterületre vonatkozó tudás elmélyítését, a tudományos kutatáshoz tartozó készségek kifejlesztését szolgáló sajátos képzési forma, melynek során a hallgató egyéni tanulmányi követelményeket teljesít, egyéni ütemezésű munkaterv vagy kutatási terv alapján, egy vele személyes kapcsolatban lévő, őt segítő, motiváló, előrehaladását ellenőrző oktató, a tutor támogatásával.

(2) A tutorálás keretében végzett tevékenység során a hallgató szakos tantervi követelményeit vagy szakján kívüli tanegységeket – előfeltételek alóli mentességgel – teljesíti valamely, az adott tanegységek teljesítésére meghirdetett kurzus követelményeit óraszámában és/vagy tartalomában jelentősen meghaladó, számára meghirdetett, egyéni kurzus teljesítésével.

(3) A tutorálás során teljesített tanegységek kreditértéke nem számít bele az Ftv. 58. § (4) bekezdésben foglalt 10 %-nyi, költségtérítés fizetése nélküli keretbe.

(4) Tutorálásra a kar erre a célra létrehozott bizottsága ad engedélyt a hallgató pályázata alapján, egy alkalommal legfeljebb két félévi időtartamra. A pályázat tartalmazza a hallgató által felkért tutorral közösen kidolgozott, egyéni munkatervet vagy kutatási tervet, valamint a tutor és a munkatervben / kutatási tervben szereplő tanegységek felelőseinek egyetértését.

(5) A kutatási eredményekről írásban kell beszámolni a tutorálásra engedélyt adó bizottságnak.

(6) A tutor a hallgató féléves tevékenységét a vizsgaidőszakban írásos minősítéssel értékeli, melyben a szakmai, tudományos munka eredményeinek értékelésén kívül felsorolja a tutorálással teljesített tanegységeket és azok megszerzett érdemjegyet. A tutorálás minősítését a szakfelelős aláírásával hitelesítve a tutor a vizsgaidőszak végéig eljuttatja TO-ra, és a tutorálásra engedélyt adó bizottságnak. A tutor javaslata alapján a tutorálásra engedélyt adó bizottság az engedélyt visszavonhatja.

A HONORÁCIOR ÉS A SZAKKOLLÉGIUMI KÉPZÉS

27. §

(1) A honorácior és a szakkollégiumi képzési formára befogadást nyert egyetemi hallgatók – a továbbiakban: a honorácior/szakkollégista hallgatók – tanulmányaik egy részét a párhuzamosan meghirdetett kurzusok közül a honorácior/szakkollégista hallgatóknak hirdetett kurzusok elvégzésével teljesíthetik.

(2) A honorácior/szakkollégiumi státust a már felvételt nyert hallgatók nyerhetik el, az alábbiak szerint:

a) A honoráciorstátust a már felvételt nyert hallgatók az egyetemi felvételi eljárás eredményei alapján – illetve az egyetemi tanulmányok későbbi szakaszában – az egyetemi tanulmányi eredmények és tanári ajánlás alapján szerezhetik meg.

b) A szakkollégista státus sikeres szakkollégiumi felvétellel szerezhető meg, melynek rendjéről az egyes szakkollégiumok Felvételi Szabályzata rendelkezik.

(3) Honorácior/szakkollégiumi kurzusra csak honorácior/szakkollégista hallgatók iratkozhatnak be, de az oktató az általa vezetett honorácior/szakkollégiumi kurzusra kivételesen – egyéni elbírálás alapján – az ilyen képzésben részt nem vevő hallgatók felvételét is engedélyezheti.

(4) A honorácior/szakkollégiumi kurzusok képzésben elfoglalt helye és kreditértéke nem különbözik az ilyen képzésben részt nem vevő hallgatóknak meghirdetett kurzusokétól.

(5) Honorácior/szakkollégiumi kurzus hirdethető nemszakos (általános bölcsészképző, „közismereti”) és szakos tárgyakból egyaránt.

(6) A honoráciorkurzusok indításáról – a hallgatói képviselettel és a tantárgyfelelőssel konzultálva – a szakfelelős dönt, a képzés felügyeletét (beleértve az esélyegyenlőség szempontjait, az indítható csoportok számának és minimális létszámának meghatározását) a dékán/főigazgató látja el.

(7) A szakkollégiumi kurzusok indításáról a szakkollégium igazgatója dönt.

A KIVÉTELES TANULMÁNYI REND

74. §

(1) A hallgató kérésére a kari tanulmányi bizottság a szakért felelős oktatási szervezeti egység véleményére tekintettel kivételes tanulmányi rendet engedélyezhet.

(2) Kivételes tanulmányi rend engedélyezésének indoka lehet:

a) kiemelkedő tanulmányi eredmény,

b) folyamatosan jó tanulmányi eredmény mellett, kiemelkedő tudományos diákköri eredmény, szakkollégiumi tagság,

c) ...

d) külföldi ösztöndíj elnyerése,

e-g) ...

(3) Kivételes tanulmányi rend iránti kérelem benyújtása a (2) a–c) pont esetén legalább 50 kreditpont megszerzése, illetve két félév eredményes lezárása után lehetséges, kivéve a szakkollégista hallgatókat, akik – az előzőekben meghatározott időpontoktól függetlenül – a szakkollégiumi tagság elnyerését követően kérhetik a kivételes tanulmányi rendet.

(4) A kivételes tanulmányi rendről szóló kérelemben föl kell tüntetni a hallgató tanulmányainak tervezett ütemezését, a kért kedvezményeket, valamint csatolni kell a szükséges igazolásokat.

(5) A kivételes tanulmányi rendben tanuló hallgató tevékenységét oktató felügyeli. Az oktató előzetes támogatását a kérelemhez mellékelni kell.

(6) A kivételes tanulmányi rend keretében a hallgató a következő kedvezményekben részesíthető:

a) részleges vagy teljes felmentés a gyakorlatokon való részvétel alól,

b) vizsgaidőszakon kívüli vizsga(ák) letételének engedélye,

c) a tantervben meghatározott követelményeknek a képzési tervben előírtaktól eltérő idejű vagy tartalmú teljesítése.

(7) Kivételes tanulmányi rend egy eljárásban legfeljebb két félévre engedélyezhető.

(8) Az engedélyezett kivételes tanulmányi rend a hallgató tevékenységét felügyelő oktató egyetértésével visszavonható, ha a hallgató az adott félévben felvett kreditek 50 %-ánál kevesebbet teljesített.

A hallgatói és oktatói létszámok változása

Tanév	Intézmény	Karok ¹	Nappali	Esti	Levelező ²	Összes	Oktatók
1937/38	16	37	11 747	-	-	11 747	1724
1946/47	18	..	24 036	1216	-	25 252	..
1950/51	19	43	26 509	5992	-	32 501	..
1960/61	43	60	29 344	1314	13 900	44 558	5635
1970/71	74	102	53 821	8177	18 538	80 536	9791
1980/81	57	95	64 057	8035	29 074	101 166	13890
1985/86	58	100	64 190	6203	28 951	99 344	14850
1990/91	77	117	76 601	4737	21 049	102 387	17302
1993/94	91	137	103 713	4640	25 603	133 956	18687
1995/96	90	138	129 541	5764	44 260	179 565	18098
1997/98	90	140	152 889	6538	74 230	233 657	19716
1999/00	89	143	171 612	7861	99 524	278 997	21249
2000/01	62	155	176 046	8625	110 369	295 040	22873
2001/02	65	156	184 071	9665	119 502	313 238	22863
2002/03	66	157	193 155	9902	138 130	341 187	23151
2003/04	68	169	204 910	10194	151 843	366 947	23288
2004/05	69	170	212 292	9356	156 818	378 466	23787
2005/06	71	172	217 245	8939	154 448	380 632	23188
2006/07	71	172	224 616	7663	143 540	375 819	22076

1 A karokra nem tagozódó intézményeket egy karnak számítva

2 Távoktatásban részt vevőkkel együtt

Forrás: Felsőoktatás Statisztikai Tájékoztató 2006/2007.

http://db.okm.gov.hu/statisztika/fs06_fm/ 2008. március 12.

Tudományos diákköri eredmények

Az ELTE teljesítménye a tudományos diákköri konferenciákon 2001-2007 (forrás: www.otdt.hu)

XXV. Országos Tudományos Diákköri Konferencia (2001)

Összes nevezett dolgozat: 3065

Intézmények	Előadások összesen	Helyezett munkák	Teljesítmény %
ELTE	416	186	45
SZTE	320	138	43
BMGE BME	175	72	41

XXVI. Országos Tudományos Diákköri Konferencia (2003)

Összes nevezett dolgozat: 3503

Intézmények	Előadások összesen	Helyezett munkák	Teljesítmény %
ELTE	437	187	43
BME	214	93	43
SZTE	378	118	31

XXVII. Országos Tudományos Diákköri Konferencia (2005)

Összes nevezett dolgozat: 3569

Intézmények	Előadások összesen	Helyezett munkák	Teljesítmény %
BME	210	94	45
ELTE	461	197	43
BCE	127	55	43
SZTE	425	134	32

XXVIII. Országos Tudományos Diákköri Konferencia (2007)

Összes nevezett dolgozat: 3477

Intézmények	Előadások összesen	Helyezett munkák	Teljesítmény %
BME	222	101	45
ELTE	406	156	38
SZTE	433	153	35
BCE	105	35	33

Karonkénti adatok

Kar	XXV. Ea.	OTDK Helyezett munka	XXVI. Ea.	OTDK Helyezett munka	XXVII. Ea.	OTDK Helyezett munka	XXVIII. Ea.	OTDK Helyezett munka
ÁJK	58	26	51	22	61	31	48	15
BTK	124	66	138	58	98	46	96	39
GYFK	8	2	11	7	5	3	4	1
TFK	15	6	20	5	-	-	-	-
IK	-	-	-	-	16	7	11	5
PPK	-	-	-	-	17	6	17	8
TáTK	-	-	-	-	14	4	17	6
TÓFK	10	5	14	8	21	6	14	5
TTK	201	81	203	87	229	94	199	77
Összesen	416	186	437	187	461	197	406	156

A szakkollégiumok programjai

A Bibó István Szakkollégium távlati elképzelései és a tehetséggondozás irányai kapcsán felmerülő kérdések

Az ELTE Bibó István Szakkollégium 2008-ban immár 25 éves, amely különös kihívások elé állítja a Szakkollégiumot. Számvetést kell készíteni az első negyedszázadról, és végig kell gondolni, hogyan tovább.

BOLOGNA RENDSZER

A Szakkollégium helyzete a jövő vonatkozásában igen sok kérdést vet fel, hiszen a Bologna rendszer jogász hallgatóit nem, politológia szakos hallgatóit viszont érinti. Ezen a téren azonban csak az Egyetemmel együtt alakítható ki a tennivalók listája és az intézményi álláspont. A Szakkollégium oktatási rendszerének felülvizsgálata még 2006-ban megkezdődött, és várhatóan hosszabban elhúzódik. A 2006-os évben került felvételre az első néhány olyan politológus hallgató, aki már más képzési rendszerben tanul az egyetemen. A Szakkollégium jelenlegi szabályzatai alkalmazhatóak ugyan arra a helyzetre, hogy a jogászok átlagban öt év időtartamig, a politológusok viszont adott esetben ettől eltérő időtartamban tagjai a Szakkollégiumnak, szükséges azonban ennek a rendszernek a részletes szabályait kialakítani, és ennek megfelelően átalakítani az egész oktatási struktúrát is. A Szakkollégium egészének közössége intenzíven foglalkozik azzal, hogy miként tudjuk szabályzatainkat az osztott képzésben részt vevő hallgatók jogviszonyához illeszteni. A jelenlegi elképzelés szerint a BA képzésben részt vett politológia szakos szakkollégisták tagsága feléled abban az esetben, ha az ELTE ÁJTK politológia MA képzésében vesznek részt.

Már most felmerült azonban az igény, hogy a Szakkollégium működjön együtt a későbbiekben is azon hallgatóival akár intézményes, akár informális keretek között, akik nem az ELTE ÁJTK politológia MA képzésében vesznek majd esetleg részt, tehát nem lesznek jogviszonyban az ELTE-vel, és így szakkollégisták sem lehetnek.

A Szakkollégium álláspontja mindenképpen az, hogy olyan politológusokat keres a felvételi eljárásban, akik mind a BA/BSc, mind az MA/MSc képzésben részt kívánnak venni az ELTE-n. A szakkollégiumi képzés ugyanis hosszabb kifizutást kíván ahhoz, hogy értelme és eredménye legyen. Ha a politológus hallgatóink tagsága nem éledhetne fel, ha az ELTE-n folytatják az MA képzést, akkor elképzelhető lenne olyan helyzet, hogy csak egyetlen évre szakkollégisták. A szakkollégista lét megítélésünk szerint csak hosszabb távon hozza meg a gyümölcsét.

A jelenlegi szabályzatok nem teszik lehetővé, hogy az ELTE ÁJTK-ra MA képzésre felvételt nyert, korábban nem ELTE-s hallgatóknak biztosítható legyen a felvétel a Szakkollégiumba. A szakkollégiumi felvételi ugyanis egységes jogászoknak és politológusoknak, ugyanaz a felvételi teszt, ugyanazon Bizottság előtt felvételiznek szóban. Első- és másodévesen ugyanis a lényeg még az alpműveltségen, a fellépésen, a gondolkodásmódon van, így a Szakkollégium által az új tagok iránt támasztott elvárások teljesítése mérhető a jelenlegi rendszerben.

A szakkollégiumi felvételi tradicionálisan új tagokról szól, és nem x számú politológusról és y számú jogászhallgatóról. Ha a politológusok az osztott képzés miatt kétszer felvételizhetnének a Szakkollégiumba, azzal felborulna a jelenlegi felvételi rendszer, és ez ketté osztaná a Bibót. Mindazonáltal fontosnak tartjuk azt is, hogy az ELTE ÁJTK-ra az MA/MSc képzésre felvételt nyert hallgatók is valamilyen formában szellemi műhely találjanak a Szakkollégiumban. Néhány műhely egyes kurzusai most is látogathatók ELTE-s hallgatók által, amely lehetőséget az MA képzés új politológusainak is tudnánk biztosítani.

Mivel egyre több hallgató tanul egy vagy több szemeszteren át külföldön ösztöndíjjal, az utolsó tanév pedig az államvizsgák jegyében telik, a politológusok tekintetében pedig változhat,

hogy hány évig tagjai a Szakkollégiumnak, a Szakkollégium jelenleg azzal a problémával küzd, hogy kevesebb lett (és várhatóan lesz) az „aktív” hallgató.

Összefoglalva, az ELTE-n belüli álláspontok kialakulása után szükség lesz a Szakkollégium Szervezeti és Működési, illetve Tanulmányi Szabályzatának revíziójára.

KREDITRENDSZER „KEZELÉSE” A SZAKKOLLÉGIUM SZINTJÉN

A fentiek mellett a teljes kreditrendszer bevezetése is szükségessé tesz bizonyos változtatásokat. A Szakkollégium tanulmányi követelményrendszere alapvetően az évfolyamok szerinti számonkérésre került kialakításra, az egyetemi követelmények teljesítésének és a szakkollégiumi stúdiumoknak a számonkérése tekintetében is.

SZAKKOLLÉGIUMI MUNKA KERETEI, SÚLYPONTJA

Az oktatási rendszer tekintetében a Szakkollégiumban inkább a specializációra, illetve a tudományos munkára, illetve az arra való felkészítésre kell helyezni a hangsúlyt a jövőben. A korábbi három részből álló képzési rendszer, az ún. „orientációs” „alapozó” és „specializáció” szakaszának elkülönülése a Tanulmányi Szabályzat 2006 őszén végrehajtott változtatása megszüntette. Ennek oka az volt, hogy az „orientációs” és az „alapozó” szakasz némileg ismételte az egyetemi oktatást, vagy nem bírt megfelelő hasznossággal, emellett a specializációtól és a tudományos kutatómunkától vették el az időt az e körben felállított tanulmányi követelmények, különös tekintettel arra, hogy több körülmény együtthatásaként rövidül a hallgatók aktív szakkollégiumi időszaka. Jelenleg a szakkollégiumi tagság keletkezését követő szemeszterben csatlakoznak az egyes műhelyekhez a szakkollégisták, mindez leginkább az első- és másodévesek esetében okozhat gondot, és állítja a Szakkollégiumot megoldandó kérdések elé. A fő feladat tehát az ő oktatásuk hatékonyabbá tétele úgy, hogy az ne ismétlje az egyetemi oktatást.

A Szakkollégium képzésének keretében lehetőség van kiscsoportos, illetve egyéni kutatásra is, kutatócsoportok, illetve tutorial formájában. Kiemelkedően fontosnak tartja a Szakkollégium, hogy ezen keretek között a jövőben is színvonalas kutatómunkát folytassanak a hallgatók, amelyek elősegítik, illetve ösztönzik tudományos igényességű cikkek, dolgozatok születését, amelyek bemutatását, publikációját a Szakkollégium továbbra is elő kívánja segíteni, például a hallgatók OTDK-ra történő, hagyományossá vált felkészítésével, saját köteteinek bővítése révén.

A szakkollégiumi képzési rendszer szervezeti struktúrája, a műhelyrendszer – amelynek keretében Civilisztika Műhely, Büntető Tudományok Műhelye, Közjogi Tudományok Műhelye, Nemzetközi és Európajogi Műhely, valamint Politikatudományi Műhely működik a Szakkollégiumban – az utóbbi évek eredményei fényében megfelelőnek bizonyult, így ennek csak a megerősítése, folyamatos szinten tartása szükséges a jövőben.

A SZAKKOLLÉGIUMI ÓRÁK ELISMERTETÉSE AZ ELTE ÁJTK-N

A Szakkollégiumban szervezett kurzusokat a szakkollégisták jelenleg az ELTE ÁJTK-n más intézményben felvett tárgyként fakultatív kurzusok formájában felvehetik.

A Szakkollégium szeretné elérni, hogy a felvehető tantárgyak között megjelenjenek az Egységes Tanulmányi Rendszerben, illetve az ELTE ÁJTK tanrendjében az általa kínált kurzusok.

Ez egyrészt egyfajta elismerése lenne annak, hogy a Szakkollégium szakmailag az ÁJTK-hoz tartozik. Emellett előrelendítené és megkönnyítené a szakkollégiumi órák fakultatív tárgyként történő elismerésének adminisztratív kezelését. A kurzusok egyetemi elismerésének kérdéskörében még átgondolandó, hogy más szakkollégiumokhoz hasonlóan az ELTE ÁJTK is hirdethetne meg csak szakkollégisták számára alternatív kurzusokat. Így az oktatók reményeink szerint emeltebb szinten tarthatnának órákat, a Szakkollégiumnak erősödne a kapcsolata az ÁJTK-val, és ez esetlegesen anyagilag is könnyebbséget jelentene a Szakkollégiumnak, hiszen félévente jelentős összegeket fordít kurzusok szervezésére. Lényeges azonban, hogy a kurzusok soha nem öltsenek „korrepetálás” jelleget.

KUTATÓCSOPORTOK

A Szakkollégiumban több kutatócsoport működött már, így például alkotmányjogi, közigazgatási jogi, polgári eljárásjogi vagy internetjogi témákban. A kutatások eredményeiről tanulmánykötetek tanúskodnak.

A kutatócsoportok a Szakkollégium képzési rendszerének egy új színfoltja lehetnek a jövőben. A hagyományosan jól működő kurzusok és tutorialok célja ugyanis csak maga az oktatás, lehetőség szerint gyakorlati szempontból. A kutatócsoportok célja azonban minden alkalommal egy-egy témában tanulmányok írása. Ez jóval mélyebb, céltudatosabb, alaposabb munkára ösztönzi a diákokat.

PUBLIKÁCIÓS LEHETŐSÉGEK BIZTOSÍTÁSA

A kutatócsoportok által készített tanulmányokon kívül kiemelten fontos kérdés az OTDK dolgozatok megjelentetése, ami a Szakkollégiumban 2001 óta minden évben megtörtént. Lényegesnek tartjuk, hogy ne csak a győztes dolgozatok kapjanak helyt a kötetben, hanem mindenki, aki elindult a megmérettetésen.

Mindezek mellett a diákok oldaláról megvan az az igény, hogy megjelenhessenek szakkollégiumi kötetekben, folyóiratokban munkáikkal. Ennek a lehetőségnek a megteremtése igen időigényes munka és főként nagy anyagi vonzattal bír, azonban megítélésünk szerint a tehetséggondozás egyik legmaradandóbb megnyilvánulása.

A publikáció ösztönző jellegű visszajelzés a hallgatóknak arról, hogy jó úton járnak, másrészt a külvilág is felfigyelhet így rájuk.

BELSŐ SZAKKOLLÉGIUMI SZAKMAI RENDEZVÉNYEK

Tapasztalataink szerint igen fontosak, mérőföldkövet is jelenthetnek a szakkollégisták szakmai elkötelezettségének kialakításában azok az alkalmak, amelyeken nem ők hallgatnak másoktól előadást, hanem ők az előadók. Az ilyen jellegű rendezvényekre való felkészülés más típusú munkát igényel, ami színesíti a szakkollégista felkészültségét, erősíti a fellépését. Ilyen jellegű rendezvények az OTDK védések vagy az ún. „Szakmai Hetek”, amikor szakkollégisták védik meg a dolgozataikat. Évente egy alkalommal legalább van olyan rendezvény is, amelyen a szakkollégisták egymásnak tartanak előre meghatározott témákból előadást.

Hasonló jellegű felkészülést igényel az is, hogy a szakkollégista, aki javítani szeretne a félévi jogesetmegoldásra kapott jegyén. Ezt szóbeli védésen megteheti.

Az ilyen típusú rendezvények nagyobb hangsúlya sokat javíthatna Szakkollégium szakmai képzésének színvonalán.

OTDK ÉS EGYÉB PÁLYÁZATOK

A szakkollégisták hagyományosan nagyon jó eredményeket érnek el az OTDK-kon és egyéb pályázatokon (pl. GVH vagy ügyészségi pályázat, egyetemi jogesetmegoldó versenyek).

Az OTDK kiemelten fontos az egyetemek közötti szakmai versengésben, és a hallgatók is sokat profitálhatnak egy-egy OTDK szereplésből és helyezéssel. Az utóbbi néhány alkalommal igen megnőtt az érdeklődés az OTDK iránt, így nem minden hallgató juthat el az egyetemi keretből. A szakkollégistáknak a legutóbbi alkalommal egy bibós és egy egyetemi szűrőn is át kellett menniük. Ezt elkerülendő szükséges lenne a megfelelő szabályok kidolgozása arra, hogy a szakkollégisták hogyan indulhassanak az OTDK-kon, hol védjék meg előtte a dolgozataikat. Tekintettel arra, hogy számos bibós hallgató öregbítette OTDK helyezéssel az ELTE AJTK hírnevét, méltó lenne arra, hogy a TDK-kal egy szintre emelve mintegy „tanszékként” meghatározott számú hallgatót küldhessen az ELTE-n belül az OTDK-ra. Felmerült az a lehetőség is, hogy a Bibó az ELTE-n kívül induljon egy OTDT-től kapott kvótával. Ez tulajdonképpen megnövelné az ELTE kvótáját.

A Szakkollégium azonban büszkén viseli az ELTE nevet, és fontosnak tartaná, hogy az ELTE berkein belül kaphassa meg azt az elismerést, hogy a tanszékekkel egy szinten védethessen dolgozatokat és állíthasson ki indulókat.

A Szakkollégium nemcsak az OTDK indulás kérdésében, hanem minden egyéb kérdésben nyitott a TDK-k felé. Szoros, intézményes együttműködésre eddig nem volt példa, de van olyan TDK, amelynek tagjait kifejezetten bibósok alkotják. Egy esetleges együttműködés bármely TDK-val felpezsdíthetné a szakmai munkát mindkét oldalon.

KÜLFÖLDI KONFERENCIÁK, ÖSZTÖNDÍJAK

Bár igen nehéz feladat és ritka alkalom, a Szakkollégium törekszik arra, hogy külföldi konferenciákra ki tudja küldeni tagjait. Ennek egyik módja, hogy maga is szervez nemzetközi konferenciákat (legutóbb hat külföldi állam képviseltette nálunk magát), így várhatóan viszonzásra talál a meghívás.

A szakkollégisták megbecsülésének lehetne megnyilvánulási formája, hogy bizonyos ösztöndíjak nekik legyenek fenntartva az ELTE-n belül, hiszen esetükben igen nagy az esély, hogy hasznosan és munkával töltik el az ösztöndíj idejét.

NYELVTANULÁS, SZAKNYELVI KURZUSOK

Bár a Szakkollégiumba ma már akár több nyelvvizsgálóval is rendelkező diákok jelentkeznek, alapvető fontosságú annak biztosítása, hogy nyelvtudásukat az egyetemi évek alatt is megőrizték, és emellett szakmai nyelvtudást is szerezzenek. A Szakkollégium politikája, hogy minden, a hallgatók által kért nyelvvizsgát megszervez, angol és német nyelvből akár egy félévben paralel kettőt is.

VÉGZETT SZAKKOLLÉGISTÁK MEGTARTÁSA A SZAKKOLLÉGIUM MELLETT

A Szakkollégium abból építkezik, hogy volt tagjai nem hagyják el teljesen. A végzett szakkollégisták PhD hallgatóként vagy gyakorló jogászként sokszor tanítanak később a Szakkollégiumban, vagy a „nevelőtanárok” sorait erősítik.

Nem kevésbé elhanyagolható, hogy a végzett szakkollégistáink igen gyakran juttatják gyakornoki helyekhez a bibós hallgatókat, vagy álláshoz az éppen végzetteket. A „bibós network” tekintetben nagy örömeinkre kiválóan működik.

Oktatási, tudományos szempontból a Szakkollégium távlati célja, hogy a jogi kari kezdeményezések egyik mozgatórugója lehessen, hiszen a Szakkollégium oktatóinak munkája és a hallgatók eredményei érdemessé teszik erre a 25 éves Szakkollégiumot. Ez úgy valósulhat meg, hogy egyrészt a szakkollégiumi műhelymunkának, a kutatócsoportoknak és a tutorialoknak valóban kiemelkedniük az egyetemi képzésből, másrészt feltétel az is, hogy a Szakkollégium munkája megkapja a megfelelő figyelmet és elismerést.

A Szakkollégium céljai között az is szerepel, hogy konferenciák, nyilvános előadások, nyílt napok szervezése, kötetek terjesztése útján az ELTE minél több hallgatójának tudjon valamiféle szellemi táplálékot adni.

A Szakkollégium (és a többi ELTE szakkollégium) esetlegesen nagyobb súlyának kialakítása érdekében kérdésként merülhet fel, hogy újra képviselést kapjanak egyetemi vagy kari fórumokon. Erre a múltban már volt példa az ELTE-n, és más egyetemeken szakkollégiumai tekintetében is alkalmazott ez a megoldás.

A Szakkollégium stratégiája tekintetében mindenkor vezérlő elv a folyamatos fejlesztés.

Bolyai Kollégium

A Bolyai Kollégium már megtette a lépéseket annak érdekében, hogy a szakkollégium diákjainak szakmai fejlődése megfeleljen a kollégium működését szabályozó alapelveknek. A megkezdett gyakorlatot a következő években folytatni kívánják. A cél elérését segítő legfontosabb eszközök a következők:

- Emeltszintű kiegészítő kurzusok szervezése a szakkollégiumok ernyője alatt a BSc tananyagból kimaradt igényes fejezetek megismertetésére;
- Egyes MSc tanulmányi kreditek korábbi (még BSc szakaszban történő) megszerzésének támogatása; többek között annak érdekében, hogy az Msc alatt így felszabaduló időt a hallgatók tudományos kutatómunkára tudják fordítani;
- A középiskolában megkezdett kutatómunka (KutDiák) folyamatosságának elősegítése. A tudományos fokozatot szerzett volt Bolyaisok és a Bolyai Baráti Kör tagjai diákköri témákat, doktori témaválasztási tanácsadást és konzultációt nyújtanak a kollégistáknak. A kutatások színterei az ELTE TTK és az IK laboratóriumain túl az MTA természettudományi kutatóintézeteivel is kiegészülnek. Rendszeresen megtartjuk a kollégisták eredményeit bemutató kollégiumközi Bolyai Konferenciákat;
- Intenzív (az illetékes szakgazdákkal egyeztetett, kreditet is adó) mesterműhelyek rendszerét alakítjuk ki diplomamunkásoknak és doktoranduszoknak, elsősorban külföldi meghívott professzorokkal, a hazai kutatóintézetek vezető kutatóival, amelyek vonzását országossá, sőt határon átnyúlóvá szélesítjük;
- Kiterjesztjük rendszeres nemzetközi tudományos konferencia-programunkat, főleg a tanulmányi szünetek idején.

A kollégium színvonalas és hatékony működéséhez nemcsak az szükséges, hogy a kollégiumban meghirdetett kurzusokon megszerezhető kreditek – az illetékes karokkal lefolytatott egyeztetések után – elismerhetőek legyenek a hallgatók tanrendjében, hanem az is, hogy – szintén a karokkal történő egyeztetés után – a kollégiumban tartott kurzusok az oktatók számára a karok által elismert óraterhelést jelentsenek.

A szakkollégiumban folyó tehetséggondozás fontos eszköze a legkiválóbb PhD hallgatók benntartása a kollégiumban. Ők néha külsős, de gyakran belsős tagjai a kollégiumnak, és nagy mértékben hárul rájuk a tutorálás, a kollégiumi munka szakmai felügyelete, a fiatalabbak gondjainak orvoslása. Ugyanakkor a TTK Doktori Iskolájának jellegéből adódóan nem minden PhD hallgató állami ösztöndíjas: többen úgy folytatnak nappali szakos doktori tanulmányokat, hogy közben más munkahelyen dolgoznak (BME, MTA intézetek, tanszéki kutatócsoportok), esetleg az ELTE alkalmazottai. Őutánuk viszont a kollégium nem kapja meg az állami hallgatói normatívát. Ez anyagi szempontból ellenérdekelte teszi a szakkollégiumot ezen doktorandusok felvételében, ami a szakmaiság kárára megy. Kívánatos lenne, hogy a PhD iskoláink nappali tanulmányokat folytató, nem állami ösztöndíjas hallgatói után az ELTE *más forrásból teremtsen elő* a szakkollégiumban lakás anyagi feltételeinek egy részét. Az MTA-nál dolgozó PhD hallgatóink esetében pl. az ***ELTE-MTA szerződés kiterjesztése*** jelenthetne megoldást: a néhány kiváló kollégista „lakhatási támogatása” az MTA részéről talán nem bizonyulna lehetetlennek.

Eötvös József Collegium

A kialakult történelmi hagyományok és az oktatás és kutatás egyedi, interdiszciplináris jellege miatt az Eötvös József Collegium (a továbbiakban EC), a diszciplináris szakkollégiumoktól eltérő szerkezetű és működésű egység az ELTE szakkollégiumai között. Az EC ma négy karral (BTK, TTK, IK, TáTK) – a sorrend a hallgatók számarányát tükrözi) áll képzési kapcsolatban. Mindemellett alapítása óta szorosan kötődik az École Normale Supérieure Paris intézményéhez, kiterjedt nemzetközi kapcsolatrendszerrel rendelkezik. Az EC olyan oktatási és kutatási központ, ahol az egyetem különböző karainak oktatói és hallgatói egyedülálló együttműködésben dolgoznak, interdiszciplináris pályázatokat, kiemelt jelentőségű projekteket működtetnek, melyek az EC-ben folyó – az egyetemi képzést kiegészítő – oktatás színvonalát biztosítják. Különösen jelentős az informatika-, a természet-, és a bölcsészettudomány képviselőinek nemzetközi elismerésnek örvendő szakmai összefogása (pl. a 2007-ben megrendezett Archimedes Palimpsest Colloquium), és a műhelyközi interdiszciplináris órák kiterjedt rendszere.

Az EC kiemelt törekvései közé tartozik, hogy egyetemi szakkollégiumi státuszával párhuzamosan a jövőben **kiválósági központként** (centre d'excellence, center of excellence), illetve tudásközpont(ok) alapító partnereként — kiemelt jelentőségű és támogatottságú pályázatok kutatóhelyeként — is kivegye részét az egyetem tehetséggondozási és utánpótlás-nevelő feladataiból. Az EU hatodik keretprogram kialakítása során a kiválósági központok hálózatba való szervezése céljára új eszközt vezettek be (Network of Excellence, NoE). (Hazánkban már most is elnyerhető cím de a további tervezett szabályozások a kedvezményeket és a hozzárendelhető forrásokat pontosan definiálni fogják.) A 2007 júniusában a Collegium szakmai grémiumai által elfogadta, és az ELTE vezetése megismerte és támogatta azt a stratégiai tervet, mely egy nemzetközi kiválósági hálózat létrehozása mellett döntött a francia testvérintézmény, a párizsi École Normale Supérieure (ENS) javaslatára és a következő intézmények közreműködésével:

- ENS, Párizs
- Eötvös Collegium (Budapest) – szoros együttműködésben az ELTE karaival
- Pisai Scuola Normale Superiore (és Sant Anna)
- Tuniszi ENS (mely modernizálás és reform alatt áll).

A 90-es években újra egyre szorosabbá vált együttműködés további fejlesztését, melynek egyik lényegi eleme a közös képzések kialakítása (valamint a hallgató-, tanár-, és lektorcsere), mind az Oktatási és Kulturális Minisztérium, mind a Francia Nagykövetség támogatja. A hálózat kialakítását és működését segíti a részben a Magyar-Francia Ifjúsági Alapítvány által finanszírozott francia lektori hely, a bölcsész területen évek óta meglévő hallgató- és oktatócsere, közös kutatási projektek, az öt évvel ezelőtt elindított magyar-francia matematika-fizika program, melyben felkért partnereink az ELTE Matematika Intézete, a BME valamint az MTA Rényi Intézete, valamint a francia irodalom és a klasszika-filológia területen kialakult intenzív szakmai együttműködés. Mindennek köszönhetően 2008 januárjában a meglévő együttműködés két újabb (egy bölcsész és egy TTK-s), a hallgatói és oktatói mobilitást segítő Erasmus-szerződéssel bővült. Az együttműködés finanszírozását az Eötvös Collegium külső, pályázati források bevonásával kívánja biztosítani: EU-s támogatások, OKM, Balaton program, Francia Nagykövetség, Magyar Génius Program, OTKA pályázatok.

Az elmúlt években számos olyan rendezvényre került sor, amelyek nemcsak hazai, de nemzetközi viszonylatban is jelentősek (a teljesség igénye nélkül néhány példa az elmúlt egy év történéseiből: az Archimedes Colloquium; a legnagyobb élő francia költő-író Yves Bonnefoy látogatása a Francia Műhely által készített magyar nyelvű fordításkötet megjelenése alkalmából; Valère Novarina kortárs író és rendező, valamint Jacques Le Ny, az Európai Fordítóműhely képviselőjének az elindult közös munkát hivatalossá tévő látogatása).

A meglévő humán- és természettudományos együttműködési projekteket a Collegium bővíteni kívánja az informatika és a társadalomtudományok területén. A szakspecifikus projektek és képzések mellett erőteljes kiegészítő képzést szeretne idegen nyelveken is biztosítani inter- és transzdiszciplináris kurzusok, valamint intenzív francia, olasz és magyar nyelvi, országismereti szeminárium-sorozatok keretében. Ideális volna, ha a cserében, ill. közös képzésben résztvevők valamilyen formában bizonyos kreditértékkel ellátott oklevelet kapnának (akár az ELTE-n meginduló idegennyelvi MA képzések kiegészítéseként).

Az interdiszciplinaritásból fakadó lehetőségek jobb kihasználása végett az EC a szakkollégiumban képviselt karokkal szoros együttműködést ápol, közös erőfeszítéssel keresi azokat a szakterületeket, amelyeken az innovatív együttműködés keretében oktatási-kutatási központjait hatékonyan működtetheti. Mindemellett hagyományaiból is fakadóan az EC kiemelt partnere a Bölcsészettudományi Kar. Fenti célok érdekében figyelemmel kíséri azokat a tudományos pályázatokat, amelyek anyagi forrást biztosíthatnak egy ilyen kutatómunkához.

A megváltozott körülményekhez igazodva a 2006-ban tartott kollégiumi felvételin az új képzési irányok megjelölésével vette föl a hallgatókat, vagyis a korábban kialakult oktatási struktúrát, a műhely-rendszert megőrizve a felvételinél egyes esetekben nem csak az alapszakot, hanem a szakirányt is megjelölik a felvételizők. Mivel azonban némely esetben az alapszakon belül káros lett volna túlzott korlátozás, így a germanisztika alapszak esetében – a korábbi gyakorlattal ellentétben – a műhely profilját bővítették, létrehozva ezzel a Germanisztika-Skandinavisztika Műhelyt, amelyen belül immár részben szétvált a képzés. Ismerve és folyamatosan figyelemmel kísérve azokat a változásokat, amelyeket az új típusú képzés indukál, a következő rövid távú változások-fejlesztések szükségesek a Collegium oktatási rendszerében:

- a hagyományos képzésben résztvevő, de folyamatosan csökkenő számú hallgató számára a Collegium az elkövetkezendő tanévekben is biztosítani kívánja azokat a kurzusokat, amelyek a korábbi években végzett hallgatók rendelkezésére álltak (ezek 2008 szeptemberétől már csak két évfolyamra korlátozódnak);
- továbbra is biztosítani szükséges, hogy a Collegiumban tartott szak- és nyelvórák az egyetemi tanulmányokban megfelelő kredit-értékkel szerepeljenek, s hogy a különböző karoknak a Collegiumban is tanító oktatói az általuk tartott órát kötelező óraszámukba beszámíthassák;
- a műhelyszerkezetet részben a megváltozott képzési rendszerhez, illetve felvételi metódushoz kell igazítani: fontos feladat a társadalomtudományi terület műhelyének további fejlesztése, valamint a természettudományi kar vegyész és biológus-hallgatói munkájának jobb koordinálása.
- jelenleg egyértelmű, hogy az új képzési rendszerben tanuló hallgatók kollégiumi tagsága a hatodik félév végével megszűnik, ezért szükséges az MA képzés kollégiumi lehetőségeinek kialakítása, és a négy meglévő oktatási forma (emelt szintű egyetemi törzsóra, kiegészítő specializáció, inter- vagy transzdiszciplináris kurzus, tutorálás) kredit-ekvivalenciájának megteremtése, ill. biztosítása. Ki kell dolgozni az MA/MSc hallgatók számára a kollégiumi felvételi követelményeket.

A Collegiumban jelenleg 12 műhelyben folyik az oktató-kutató munka, melynek kereteit a Collegium grémiumai által elfogadott műhelyszabályzatok és oktatási programok szabályozzák. Fontos, hogy ezen oktatási programok szakspecifikus része emelt szintű honorácior/szakkollégiumi kurzusként kreditismerést nyerjen. A tehetséggondozás egyéb formái szintén komoly ösztönzést jelentenek a hallgatók számára: Eötvös Konferencia, műhelykonferenciák, tudományos rendezvények, konferenciák; díjak: Eötvös Pályázat, a Huszti Alapítvány díja, a romanisztika területén kiemelkedő teljesítményt nyújtó hallgatók számára létrehozott „Nagyenyedi diák jutalomdíj”; külföldi ösztöndíj-lehetőségek (École Normale Supérieure, Beloit College - Wisconsin).

Fontos feladat a kommunikáció- és a marketingstratégia kidolgozása (már most is két világnyelven, angolul és franciául is elérhető a honlap, de folytatódik a kapcsolatépítés a szakmai szervezetekkel és a médiával). Megindult egy közös projekt az Élet és Tudomány című tudományos ismeretterjesztő lappal. A tapasztalatok összegzése után remélhetőleg még szorosabbá válik a kapcsolat, s a hallgatók rendszeresen publikálhatnak majd e nagy múltú lapban, miközben elsajátíthatják a tudományos újságírás és ismeretterjesztés alapfogásait.

Az Eötvös Collegium kiemelt törekvése nemzetközi kapcsolatainak további bővítése. A korábban említett ENS-együttműködés mellett szép eredményeket ért el a nemzetközi kapcsolatépítésben az Angol-Amerikai, a Francia, az Informatikai, a Klasszika-Filológiai és a Matematika-Fizika Műhely is. (Az Angol-Amerikai Műhely a Beloit College diákjait és Fulbright-ösztöndíjas oktatót fogad, a Francia Műhely és Matematika-Fizika Műhely az ENS-szel működik együtt COCOP-pályázat keretében, míg a Klasszika-Filológia és az Informatika Műhely a nemzetközi Archimedes Palimpsest-projektben vesz részt.) Az elkövetkező években két területen remélnék sikert elérni: újjáéleszteni a német felsőoktatással való kapcsolatot, valamint intenzív tudományos és kulturális együttműködést kialakítani a határon túli magyar tudományosság egyes központjaival, főként a szakkollégiumi rendszerben működő Kolozsvári Magyar Egyetemi Intézettel.

A mielőbbi tehetségkiválasztás jegyében az Eötvös Collegium az elmúlt évben együttműködési megállapodást kötött a Kutató Diákok Országos Szövetségével, s ennek keretében alkalma nyílik a Collegiumnak a középiskolák legkiválóbb diákjai előtti bemutatkozásra, s a kutató diákok rendszeres találkozóinak is a Collegium biztosít lehetőséget.

Végezetül: a Collegium diákéletének továbbra is fontos színterei lesznek a Bölcsész és TTK-s Estek, az Eötvös Szerdák, a színjátszó kör, az énekkar és a sportesemények, amelyek mind segítenek abban, hogy a Collegium tagjai széles látókörű, felkészült és felelős értelmiségiek legyenek.

Társadalomtudományi Szakkollégium

A szakkollégium társadalomtudományokban és azok társadalompolitikai alkalmazásában jártas szakemberek igényes képzését tekinti fő feladatának. A Szakkollégium céljait előadás-sorozatok, kurzusok, viták, tréningek, konferenciák, közösségi programok szervezésével, valamint nyelvtanuláshoz és az együttlakáshoz szükséges feltételek biztosításával kívánja megvalósítani.

A Szakkollégium célja, hogy tagjai felkészült, művelt, tájékozott, idegen nyelveket beszélő, széles látókörű társadalomtudományi szakemberekké váljanak. E cél érdekében minden eszközzel támogatja a tagok társadalomtudományi tanulmányait, ösztönzi a tagok közös kutató és egyéb tudományos munkáját. Tagjai számára lehetővé teszi a különböző társadalomtudományokba való betekintést, valamint támogatja a különböző társadalomtudományok művelőinek gyakorlati együttműködését. Tagjait ösztönzi az autonóm, demokrata közösségi szerepvállalásra.

Működési alapelveikhez hozzá tartozik a gyakorlatiasság, az interdiszciplinaritás, a demokratizmus és az autonómia. Emellett fontosnak tartják a Szakkollégium tagjai a nyilvánosságot, felelősséget, szabályszerűséget, illetve a politikai pártoktól és szervezetektől való függetlenséget.

A Társadalomtudományi Szakkollégium öndefiníciója a következő: „...az egyéni kiválóság fejlesztésének közös útja”. E meghatározás magában foglalja mindazokat az elemeket, amelyek egy *tehetség gondozási koncepció* megfogalmazásánál strukturális alapértékeként lehetnek jelen: egyéni képesség + tehetségfejlesztés + közösségiség.

A fenti önmeghatározás értelmében a Szakkollégiumba felvételt nyer hallgatók nem az egyéni karrier-modellek útját választják, hanem inspiratív, tudományos párbeszédre és eszmecserére alkalmas állandó fórum tagjaiként dolgoznak. A karriermenedzselés e formája az egyéni tehetség mellé/mögé a *többletmotivációs erővel bíró közösségiséget* zárkóztatja föl. A tehetség gondozás koncepcionális kidolgozásánál ez egy fontos érvelési-hivatkozási alap lehet.

A Szakkollégium közösségteremtő, biztos háttérrel nyújt a tömeges felsőoktatási struktúrában – ezzel *nemcsak a kiválás, hanem az elvegyülés, a valahová tartozás, a tehetségesek közé tartozás elvét* is képes megvalósítani.

A Szakkollégium céljai sokrétűek, de ezek mindegyike valójában *a tehetség gondozás koncepciójának gyakorlati végrehajtásaként* foglalható össze, hisz ez nem más, mint *felkészült, művelt, tájékozott, idegen nyelveket beszélő, széles látókörű társadalomtudományi szakemberek képzése*.

A Szakkollégium az egyetemi társadalomtudomány-oktatást kiegészítő, gyakorlatias, problémaközpontú szakképzéseket szervez tagjai és a társadalomtudományokkal foglalkozó egyetemisták számára. Ennek keretében színteret biztosít a hallgatók önálló vagy csoportos tudományos kezdeményezéseinek, amelyek az Egyetem fő célkitűzéseivel kapcsolódva elősegítik olyan értelmiségiek kinevelését, akik mind az elméleti kérdésekben, mind a társadalompolitikai cselekvés-programokban jártasak. A Szakkollégium céljai eléréséhez felépített képzési rendszerben megkülönböztetnek elméleti kurzusokat, amelyek célja a szakmai ismeretek és készségek elmélyítése és a közös nyelv kialakítása, valamint műhelykurzusokat, amelyek biztosítják a szakkollégium tagjai által megfogalmazott tudományos kérdések és problémák gyakorlati kutatási kereteit.

Ennek alapjaként

- előadás-sorozatok, kurzusok, viták, tréningek, konferenciák, közösségi programok szervezését végzik;
- biztosítják a nyelvtanuláshoz és az együttlakáshoz szükséges feltételeket;
- ösztönzik a tagok közös kutató- és egyéb tudományos munkáját;
- tagjaik számára lehetővé teszik a társadalomtudományok különféle ágaiba való betekintést, valamint
- ösztönzik a különböző társadalomtudományok művelőinek gyakorlati együttműködését.

A Szakkollégium alulról szerveződő intézmény –ilyenként *kiváló terepet nyújt a demokratikus működés, a participáció elvének gyakorlásának a tehetséges = azaz az autonóm, integer értelmiségi pályát építő fiatal emberek számára*

A Szakkollégiumban mindenek legfontosabb helyszíne a *kerekasztal*, a közös döntéshozatal színtere, de ezen kívül kiemelt figyelmet fordítanak a közösséget érintő döntések konszenzusos meghozatalára és a minél szélesebb körű részvételre a döntési folyamatban.

A Szakkollégium tagjait egyéni és kollektív munkaprogram segítik tehetségességük kibontakoztatásában. A *munka* sokrétű: folyamatos kiváló tanulmányi teljesítmény nyújtása, idegennyelvtudás fejlesztése, kutatásokban és konferenciákon való részvétel, publikálás. A teljesítményelvűség a félévek végén elkészített ön-értékelésekben is kifejeződik: csak az egyénileg elkészített értékelő kollektív elfogadása után maradhat valaki a Szakkollégium tagja.

Illyés Sándor Szakkollégium

A pszichológiai, nevelés- és egészségtudományi képzési területek szakkollégiuma három kar, a GYFK, a PPK és a TÓFK együttműködésének eredményeként jött létre 2007 márciusában.

A Szakkollégium a Szakkollégiumi Chartának megfelelően a felkészült, széles látókörű értelmiség képzését tekinti fő feladatának. Az egyetemi (főiskolai) képzéshez kapcsolódva, annál intenzívebb és elmélyültebb oktatással kíván e célnak megfelelni. Az alkotó tevékenységet a tagok által kialakított rugalmas keretek között folytatja.

A Kollégium az oktató-kutató munka összekapcsolása révén szakmai-tudományos műhelyként működik, és törekszik külső kutatási programokba való bekapcsolódásra. A Kollégium az ott folyó szakmai munkával hozzá kíván járulni az egyetemi, főiskolai szellemi élet élénkítéséhez.

Kívülállók számára is szervez szakmai programokat: a tudományos, közéleti és kulturális élet kérdéseit tárgyaló konferenciákat, előadásokat és vitákat a szélesebb nyilvánosság számára is meghirdetik.

A szakkollégium az együttlakó diákok öntevékeny közössége. A közös munka és az együttlakás intenzív közösségi életet feltételez. A kollégiumi közösség döntéseit autonóm módon, független szervezetként hozza meg, de nem zárkózik el a kívülről érkező értékek és vélemények figyelembevételétől. A Kollégium működése demokratikus elvek alapján szerveződik. Ezek az elvek a diák-önkormányzati rendszer keretei között jutnak érvényre. A szakkollégiumi lét lehetővé teszi a demokrácia normáinak és eszköztárának elsajátítását, a közéletiség szellemi alapjainak megteremtését.

Mind a szakkollégiumon belül, mind azok között érvényesíti az értékek és világnézetek pluralizmusát. A szakkollégium magas színvonalú szakmai képzést folytató, közösségformáló, autonóm intézmény, melynek célja társadalmi problémákra érzékeny, szakmailag igényes értelmiség kinevelése.

A szakkollégiumi képzések meghirdetése az ETR-ben

Az Illyés Sándor Szakkollégium már megalakulásakor szem előtt tartotta, hogy illeszkedjen az egyetemi szabályzati rendszerhez, és annak összes formai keretéhez.

Kurzusaink ETR-ben való rögzítéséhez konzultáltunk a PPK Tanulmányi Csoportjával és az ETR központtal, s ennek megfelelően választottuk ki a számunkra legmegfelelőbb formát. Így a szakkollégiumi képzés jelenleg virtuális képzésként szerepel (hasonlóan a régi típusú tanárképzéshez) az ETR-ben, ennek megfelelő mintatantervvel. Így ki tudjuk küszöbölni, hogy a rendszerbeli nyitottság miatt nem szakkollégiumi tagok kiszorítsák hallgatóinkat a kurzusokról, azonban a fennmaradó helyekre be tudnak férni külsősök, így teljesen el sem zárkózunk. További előnye, hogy oktatási tevékenységünk így nyilvános az egész egyetemi közösség előtt.

Problémát jelenthet, hogy a szakkollégiumi képzés sokszor változatosabb, és nagyobb rugalmasságot igényel, mint a hagyományos kurzusok, tehát a karoktól eltérő beosztással lenne optimális ezt megoldani. Ezért javasoljuk, hogy az ETR-ben legyen egy külön felülete a szakkollégiumoknak, külön előjelentkezési, tárgyfelvételi, meghirdetési időszakokkal. Fontos továbbá, hogy a szakkollégiumi kurzusok az intézmények között átjárhatók legyenek.

MA/MSc képzés

Az Illyés Sándor Szakkollégiumban a mesterszintű képzés tervezett felvételi időpontja augusztus. Az előfeltételek differenciáltak, aszerint, hogy az aspiráns elvégezte-e a szakkollégiumi alapképzést, vagy sem. Amennyiben igen, és a modulzáró vizsgájának eredménye jeles, illetve kiválóan megfelelt, vagy kredittel súlyozott átlaga nem kevesebb, mint 4,5, és a záróvizsga-eredménye jó vagy jeles, úgy automatikusan felvételt nyert az ELTE ISSzK mesterszintű

projektképzésére. Szakkollégiumi alapképzés hiányában a jelentkezőnek a felvételi dokumentumokon kívül csatolnia kell referenciamunkáit.

A mesterszintű képzés elvégzéséhez legalább négy projektet kell teljesíteni, amik félévenként kerülnek meghirdetésre. A projekteknek nincsenek sem gyenge, sem erős előfeltételei, így teljesítésük is egyéni ütemben történik – már ha a hallgató így tervezi.

A projektek lehetnek az oktatók által felajánlott kutatási gyakorlatok, tudományszervezési feladatok, vagy felvételizőknek illetve alapképzésű szakkollégistáknak tartott kurzus, vagy tutorálás.

A négy sikeresen teljesített projektet egy projektzáró vizsga követi, ennek követelménye egy szabadon választott projekt tudományos igényű dolgozattá alakítása, majd annak megvédése. A záróvizsga korábban is letehető, amennyiben a hallgató korábban elvégzi a négy projektet.

Felvételi eljárás (kivonat)

- A szakkollégiumi képzés időtartama: 2+2 év. Ennek következtében külön szakkollégiumi felvételi kerül meghirdetésre a BA/BSc és MA/MSc hallgatóknak.
- Az alapképzés 1 alapozó és 3 modulféléből, illetve 1 modul-záróvizsgából, a mesterképzés 4 projektórából és 1 záróvizsgából áll. A BA/BSc és MA/MSc szintek, illetve az MA/MSc szinten a projektórák nem épülnek egymásra.
- A BA/BSc felvételi feltétele, hogy az egyetemi BA/BSc képzéséből legalább 2 év legyen vissza
- Ha a hallgató nem fejezi be az egyetemi BA/BSc képzés alatt a szakkollégiumi alapképzést, akkor szakkollégiumi jogviszonya mindenképpen megszűnik, de a mesterképzésre ebben az esetben is felvételizhet, ebben az esetben azonban BA/BSc szintű óráit mindenképpen be kell fejeznie. Ez nem vonatkozik azokra a hallgatókra, akik csak MA/MSc szinten csatlakoznak a szakkollégiumi képzéshez.
- Azok a hallgatók, akik BA/BSc záróvizsgájukat „kiválóan megfelelt” eredménnyel végezték, mentesülnek a szakkollégiumi MA/MSc felvételi alól.
- A szakkollégiumi BA/BSc felvételik az adott év júliusában, az MA/MSc felvételik pedig az adott év augusztusában kerülnek megszervezésre.
- A félévközi szakkollégium felvételi meghirdetésének jogát a szakkollégium fenntartja

A PhD képzésben résztvevő hallgatók karonként

Kar	Aktív nappali	Aktív levelező	Kihagyó nappali	Kihagyó levelező
ÁJK	57	88	160	92
TáTK	53	-	58	-
BTK	648	-	436	-
PPK	158	-	107	-
TTK	470	2	133	1
IK	65	1	43	0
Összesen:	1 451	91	937	93

(2007. október 15-ei létszám)